

СОВЕТ ДЕРЖАВИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ЛАИШЕВСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
422620, Татарстан, с. Державино,
ул. Заббарова, д.39
тел: 3-45-20

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЛАЕШ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
ДЕРЖАВИНО
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ
422620 Державино авылы,
Заббаров урамы, 39 нчы йорт,
тел: 3-45-20

2023елның 21 декабре

65 номер

КАРАР

«Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы Державино авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы һәм «Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәвенә алу турында» 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законнар, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставы проекты буенча гавами тыңлаулар нәтижеләрен исәпкә алып, Державино авыл жирлеген Советы **КАРАР ИТТЕ:**

1. «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итәргә(кушымта).

2. Әлеге карарны законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве өчен юстиция органына жибәергә.

3. Әлеге карар «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясындагы 8 өлешен нигезендә үз көченә керә дип билгеләргә.

4. Үз көчен югалткан дип танырга:

- Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының 2017 елның 08 декабрэндәге 20 номерлы Державино авыл жирлеген Советы карары белән кабул ителгән «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге уставы;

- Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында» 2018 елның 20 июлендәге 14 номерлы Державино авыл жирлеген Советы карары;

- Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеген» муниципаль берәмлеген Уставына үзгәрешләр кертү турында» 2019 елның 11 декабрдәге 24 номерлы Державино авыл жирлеген Советы карары;

- «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеген» уставына үзгәрешләр кертү турында» 2020 елның 23 мартындагы 4 номерлы Державино авыл жирлеген Советы карары

5. Әлеген карарны һәм аңа кушымтаны махсус мәгълүмат стендларында урнаштырырга, һәм Интернет телекоммуникация челтәрендәге Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында <http://pravo.tatarstan.ru>. веб-адресы буенча бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә).

6. Әлеген карарның үтәлешен тикшереп торуну Державино авыл жирлеген советы башлыгы И.И.Камалиевага йөкләргә.

**Башлык-Татарстан Республикасы
Лаеш муниципаль районы Державино
авыл жирлеген Советы рәисе**

И.И.Камалиева

Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы
Державино авыл җирлеге Советының
2023 елның 21 декабрдәгә 65 номерлы
караына кушымта

**«Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл
җирлеге» муниципаль берәмлеге
УСТАВЫ
I БҮЛЕК. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР**

1 статья. Муниципаль берәмлекнең исеме һәм хокукый статусы

1. Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл җирлегенә авыл җирлеге статусы бирелде.
2. Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл җирлеге муниципаль берәмлеге муниципаль берәмлекнең рәсми исеме (алга таба - авыл җирлеге).
3. Державино авыл җирлеге муниципаль берәмлеге Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы составына керә.

2 статья. Авыл җирлегенә территория корылышы

1. Җирлек территориясе составына торак пунктлар: Державино авылы.
2. Җирлекнең административ үзәге булып Державино авылы тора.
3. Авыл җирлеге чикләре "Лаеш муниципаль районы "муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 28-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.
4. Җирлек территориясе составына милек рәвешләренә һәм максатчан билгеләнештәге җирләр керә.
5. Авыл җирлеге чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

**3 статья. Авыл җирлегендә гражданның җирле үзидарәне гамәлгә
ашыру хокукы**

1. Җирлектә җирле үзидарә җирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда

катнашу юлы белән һәм турыдан-туры ихтыяр белдерүнең башка рәвешләрендә, шулай ук әлеге Уставта каралган сайлау һәм җирле үзидарәнең башка органнары аша Россия Федерациясе гражданны тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Гражданны җирле үзидарәне гамәлгә ашыруга жөнәсенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мөлкәти һәм вазыйфай хәленә, дингә, инануларына, иҗтимагый берләшмәләргә каравына бәйсез рәвештә турыдан-туры һәм үз вәкилләре аша бертигез хокукларга ия.

Җирлек территориясендә даими яисә башлыча яшәүче чит ил гражданны җирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Гражданны җирле үзидарә органнарына һәм җирле үзидарәнең вазыйфай затларына турыдан-туры мөрәҗәгать итәргә, җирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары һәркемгә, законда башкасы каралмаган булса, аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагыла торган документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, әгәр җирлекнең җирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында гражданнының тулы һәм дөрөс мәгълүматын алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

4. Җирлекнең җирле үзидарә органнары массакүләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән гражданныга җирлек һәм аның аерым территорияләрен үстерүнең иң мөһим мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәтләр күрсәтүче социаль-мәдәни һәм башка учреждениеләр һәм хезмәтләр чөлтәрен үстерү, социаль ташламалар, жәмәгать тәртибен саклауның торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданны, оешмалар, әгәр аларның хокуклары һәм ирекләре бозылган дип санасалар, җирле үзидарә органнарының һәм җирле үзидарәнең вазыйфай затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмавына) дөгъва белдерергә хокуклы.

4 статья. Авыл җирлегенәң җирле үзидарә органнары структурасы

1. Авыл җирлегенәң җирле үзидарә органнары структурасына: Питрәч-КҖирлеовалы авыл җирлегә советы, Державино авыл җирлегә башлыгы, Державино авыл җирлегә башкарма комитеты һәм әлеге Устав нигезендә төзелә торган башка органнар керә.

2. Авыл җирлегә җирлегенәң үзидарә органнары структурасын үзгәртү әлеге

Уставка үзгөрөшлөр кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

5 статья. Авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге мәсьәләләре

1. Авыл жирлегенең жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) авыл жирлеге бюджеты проектын төзү һәм карау, авыл жирлеге бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында хисапны төзү һәм раслау;

2) авыл жирлегенең жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) авыл жирлегенең муниципаль милкендәге мөлкәтне биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) авыл жирлегенең торак пунктлары чикләрендә янғын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәмин итү;

5) авыл жирлегендә яшәүчеләрне элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

6) авыл жирлеге халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;

7) авыл жирлеге территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, авыл жирлегенең рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

8) авыл жирлегенең архив фондларын булдыру;

9) жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау, төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, аның предметы булып жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктуралары объектларыннан һәм күрсәтелә торган хезмәтләрдән инвалидларның файдалана алуын тәмин итү таләпләрен үтәү, күрсәтелгән кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру;

10) адрес объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле эһәмияттәге жирле юлларыннан тыш) исемнәр бирү, жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, юкка чыгару, мәгълүматны дәүләт адреслы

реестрында урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүдө ярдәм итү, кече һәм урта эшкураарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) алалар һәм яшьләр белән эшлөү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу, яшьләрнең хокукларын һәм законлы мәнфәгатләрән тәмин итү һәм яклау чараларын эшлөү һәм гамәлгә ашыру, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруның төп юнәлешләре буенча муниципаль программалар эшлөү һәм гамәлгә ашыру, жирлектә яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыру мониторингын оештыру һәм гамәлгә ашыру;»;;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнырга һәм аларның берләшмәләренә халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортивкалау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

16) авыл жирлегә чикләрендә Россия Федерациясә законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, суны чыгаруны, халыкны ягулык белән тәмин итүне оештыру;

17) авыл жирлегенә торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә;

18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, авыл жирлегә территориясендә яшәүче Россия Федерациясә халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясенә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауға юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) авыл жирлегә халкының күпләп ял итүе өчен шартлар тудыру һәм халыкның күпләп ял итү урыннарын төзекләндерүне оештыру, моңа гражданнырның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр полосуларына иреккә керүен тәмин итү дә керә.

20) үз белдегә белән төзелгән корылманы жимерү турында Россия Федерациясә гражданнырлык законнары нигезендә карар кабул итү, үз белдегә белән төзелгән корылманы жимерү яисә аны капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзүнең, реконструкцияләүнең жир белән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләрендә, территорияне планлаштыру документларында яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына туры китерү турында карар кабул итү.

6. Жирлекнең жирле үзидарә органнары федераль кануннар нигезендә Лаеш муниципаль районының жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә муниципаль район бюджетына жирлек бюджетыннан бирелә торган бюджетара трансфертлар хисабына тапшыру турында жирле үзидарә органнары белән килешүләр төзәргә хокуклы.

6 статья. Авыл жирлекләренең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының хокуклары

1. Авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) авыл жирлеге музейларын төзү;

авыл жирлегендә нотариус булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;

4) жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренәң хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәтү һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;

6) авыл жирлеге территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнашу;

7) муниципаль янғын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча муниципаль торак фондыннан гражданнырга торак урыннары бирү;

12) хужасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне тормышка ашырганда чаралар оештыру;"

13) алкогольдән, наркотиктан яки башка токсиннан исерек хәлдә булган затларга ярдәм күрсәтү чараларын гамәлгә ашыру;

14) участок полиция вәкиле вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирү;

15. "Кулланучылар хокукларын яклау турында"1992 елның 7 февралендәге 2300-І номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.;

16) "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

17) Инвалидларның, сәламәтлеге ягыннан мөмкинлеге чикле затларның физик культурасын һәм спортын, адаптив физик культурасын һәм адаптив спортын үстерүгә ярдәм итә;

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә хәл итәргә, башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы (аларга "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралган булса, шулай ук жирлек бюджеты керемнәре исәбенә, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бирелгән бюджетара трансфертлардан һәм түләүләргә өстәмә нормативлары буенча салым керемнәреннән тыш, башка муниципаль берәмлекләргә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кермәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән аларның компетенциясеннән төшереп калдырылмаган башка мәсьәләләргә хәл итәргә.

7 статья. Авыл жирлегенә муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Авыл жирлегенә муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә

гамәлгә ашырыла.

8 статья. Авыл жирлегеге жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлегеге

Авыл жирлегеге жирле үзидарә органнарының дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлегеге түбәндәгә юллар белән гамәлгә ашырыла:

- 1) авыл жирлегенәң социаль-икътисадый үсешенә юнәлдерелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда авыл жирлегеге жирле үзидарә органнарының катнашуы;
- 2) авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;
- 3) даими яисә вакытлыча координация, консультация, киңәш бирү һәм башка эш органнары булдыру;
- 4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында авыл жирлегеге Советының закон чыгару инициативасы;
- 5) законнарда билгеләнгән үзара хезмәттәшлекнең башка рәвешләре.

9 статья. Авыл жирлегеге муниципаль хезмәтен хокукый жайга салу

Жирлектә муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне кертәп, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе "Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында" 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, 2013 елның 25 июнендәгә N 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы кодексы һәм Жирлекнең муниципаль хокукый актлары буенча гамәлгә ашырыла.

10 статья. Авыл жирлегенәң муниципаль контроле

1. Жирле үзидарә органнары жирле әһәмияттәгә мәсьәләләр буенча кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнгән таләпләрне үтәүне, ә тиешле контроль төрләре федераль законнар белән жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракта, шулай ук федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен муниципаль контрольне оештыралар һәм гамәлгә ашыралар.

2. Муниципаль контроль төрләрен оештыру һәм гамәлгә ашыру "Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында" 2020 елның 31 июлендәгә 248-ФЗ номерлы Федераль закон белән

жайга салына.

II БҮЛЕК. ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

11 статья. Халык жирле үзидарәне турыдан-туры тормышка ашыру һәм халыкның авыл жирлегендә жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвешләре

Авыл жирлеге халкы турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыра һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнаша:

- 1) жирле референдум;
- 2) муниципаль сайлаулар;
- 3) депутатны, жирле үзидарәненң сайланулы вазыйфай затын чакыртып алу буенча тавыш бирү;
- 4) авыл жирлегененң чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 5) гражданнарның хокукый инициативасы;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 7) гавами тыңлаулар;
- 8) гражданнар жыелышы;
- 9) гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 10) гражданнар жыены;
- 11) гражданнардан сораштыру;
- 12) гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре;
- 13) жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
- 14) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка формалар.

12 статья. Авыл жирлегенең жирле референдумы

1. Жирле референдум жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә турыдан-туры халык тарафыннан хәл итү максатларында уздырыла.

2. Жирле референдум "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзгәртүләргә исәпкә алып үткәрелә.

Жирле референдумда катнашу өчен гражданның хокуклары гарантияләре, шулай ук жирле референдумны әзерләү һәм уздыру тәртибе федераль закон һәм "Жирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнә.

3. Жирле референдумда яшәү урыны авыл жирлегә чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясе гражданны жирле референдумда гомуми тигез һәм турыдан-туры ихтыяр белдерү нигезендә яшерен тавыш бирү юлы белән катнаша.

4. Жирле референдумны уздыру турындагы карар авыл жирлегә советы тарафыннан түбәндәге инициатива белән кабул ителә:

1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;

2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка иҗтимагый берләшмә;

3) авыл жирлегә Советы һәм алар тарафыннан бергә күрсәтелгән авыл жирлегә башлыгы.

5. Әлеге статьяның 4 өлешендәге 2 пункттында күрсәтелгән гражданны, сайлау берләшмәләре, башка иҗтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдум билгеләү шарты әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю була, аларның саны жирлек территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкил итәргә тиеш, әмма 25 имзадан да ким була алмый.

6. Жирлек Советы һәм жирлек башлыгы тарафыннан бергә чыгарылган референдум үткәрү инициативасы жирлек Советы карары һәм жирлек башлыгы

карары белән рәсмиләштерелә.

7. Авыл жирлеге Советы жирле референдум үткәру инициативасы белән чыгу турында документлар авыл жирлеге Советына кергән көннән соң 30 көн эчендә жирле референдум билгели.

Жирле референдум жирлек советы тарафыннан билгеләнгән срокларда билгеләнмәгән очракта, референдум гражданнарның, сайлау берләшмәләренең, жирлек башлыгының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасы Сайлау комиссиясенең яисә прокурорның мөрәжәгәте нигезендә суд тарафыннан билгеләнә. Суд тарафыннан билгеләнгән жирле референдум "Лаеш шәһәре" муниципаль берәмлегенең сайлау комиссиясе тарафыннан оештырыла, ә аны уздыруны тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенең башкарма органы яисә жирле референдумны үткәрүне тәмин итү суд тарафыннан йөкләнгән башка орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

8. Тавыш бирү йомгаклары һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

9. Жирле референдумда кабул ителгән карар авыл жирлеге территориясендә мәжбүри үтәлергә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфай затлары яисә авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

10. Авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары әлеге Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүлешү нигезендә жирле референдумда кабул ителгән карарның үтәлешен тәмин итә.

11. Жирле референдумны уздыру турындагы карарга, шулай ук жирле референдумда кабул ителгән карарга карата дәүләт хакимияте органнары тарафыннан суд тәртибендә гражданнар, жирле үзидарә органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләт бирелгән прокурор тарафыннан шикаять бирелергә мөмкин.

13 статья. Авыл жирлегендә муниципаль сайлаулар

1. Авыл жирлегендә муниципаль сайлаулар, гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә, яшерен тавыш биреп, авыл жирлеге Советы депутатларын сайлау максатларында уздырыла.

2. Тавыш бирү көненә 18 яшькә житкән һәм сайлау хокукына ия Россия Федерациясе гражданы авыл жирлеге Советы депутаты итеп сайланьрга мөмкин.

3. Муниципаль сайлаулар Авыл жирлеге советы тарафыннан билгеләнә. Муниципаль сайлауларны билгеләү турындагы карар 90 көннән дә соңга калмыйча һәм тавыш бирү көненә кадәр 80 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш. Әлеге карар кабул ителгән көненнән соң 5 көннән дә соңга калмыйча массакуләм мәгълүмат чараларында рәсми басылып чыгарга тиеш.

Сайлаулар вакытыннан алда билгеләгәндә, әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кыскартылырга мөмкин, әмма кимендә өчтән беренә генә.

Федераль законнарда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар муниципаль сайлауларны һәм жирле референдумны уздыру буенча сайлау комиссиясе тарафыннан билгеләнә.

4. Муниципаль сайлауларны эзерләү һәм үткәрү сайлау комиссияләренә аларның компетенциясе кысаларында йөкләнә.

5. Жирлек Советы депутатларын сайлаулар "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда, Татарстан Республикасы Сайлау кодексында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

6. Авыл жирлеге Советы депутатлары сайлау округына сайлаучылар вәкиллегең уртача нормасы нигезендә төзелгән бермандатлы сайлау округлары буенча сайлана.

7. Тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның иң күп тавышын жыйган теркәлгән кандидат бермандатлы сайлау округы буенча сайланган дип таныла.

Әгәр жирлек Советына депутатлар сайлауда бер мандатлы сайлау округында тавыш бирү бер кандидатура буенча үткәрелсә, тавыш бирүдә катнашкан сайлаучыларның 50 проценттан да ким булмаган тавышын жыйган кандидат сайланган дип санала. Теркәлгән кандидатлар тавышларны бертигез жыйса, алданрак теркәлгән кандидат сайланган дип санала.

8. Авыл жирлеге Советы депутатларын сайлау нәтижеләре рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

14 статья. Авыл жирлеге советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү

1. Авыл жирлеге Советы депутаты, шул исәптән авыл жирлеге башлыгы, законда һәм әлеге Уставта билгеләнгән нигезләрдә һәм тәртиптә сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынырга мөмкин.

2. Жирлек Советы депутатын чакыртып алу нигезләре депутат тарафыннан суд

тәртибдә расланган, депутатның аңа карата ышанычын шик астына куйган һәм жирлек башлыгының депутат бурычларын яисә бурычларын үтәмәүдә, депутат, жирлек башлыгы статусына туры килмәслек гамәлләр кылуда, Россия Федерациясе Конституциясенә, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарының һәм башка норматив хокукый актларының, әлегә Уставның һәм башка муниципаль норматив хокукый актларның гамәлләрендә чагылган конкрет хокукка каршы карарлары яисә гамәлләре (гамәл кылмавы) була.

3. Авыл жирлегә Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы белән уздырыла.

4. Авыл жирлегә Советы депутатын кире чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздыру инициативасын тәкъдим итү һәм аны хуплап гражданныр имзаларын жыю өчен муниципаль сайлауларда катнашу хокукына ия булган, кимендә 10 кешедән торган, инициатив төркем оештырыла.

5. Инициатив төркем инициатив төркемне теркәү турындагы үтенежирлечнамә белән муниципаль сайлаулар һәм жирле референдум уздыру буенча сайлау комиссиясенә мөрәжәгать итә. Инициатив төркем үтенечнамәсендә депутатын хокукка каршы конкрет карарга яисә гамәл кылмавына (гамәл кылмавына) аны кире чакыртып алу өчен нигез булып торган күрсәтмә булырга тиеш, инициатив төркемнең һәр әгъзасының һәм шәһәр жирлегә территориясендә аның исемнән эш итәргә вәкаләтле затларның фамилиясе, исеме, этисенә исеме, туган көне, паспортының яисә гражданныр паспорттын алмаштыручы документының сериясе, номеры һәм бирү датасы, аны биргән органның исеме яисә коды күрсәтеләп, шулай ук яшәү урыны адресы күрсәтеләргә тиеш.. Инициатив төркемнең үтенечнамәсенә күрсәтелгән төркемнең барлык әгъзалары имза салырга тиеш. Үтенечнамәдә күрсәтелгән хокукка каршы карарлар яисә гамәлләр (гамәл кылмау) расланган суд карары кушып биреләргә тиеш.

6. Инициатив төркемне теркәү, имзалар жыю, шәһәр жирлегә Советы депутатын кире чакыртып алу буенча тавыш бирү инициативасын хуплау йөзеннән, жыелган имзаларны тикшерү жирле референдум үткәрү өчен законда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

7. Жирлек Советы депутатын кире чакыртып алу буенча тавыш бирү Жирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләренә исәпкә алып, жирле референдум уздыру өчен законда билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

8. Авыл жирлегенә сайлау комиссиясе тарафыннан инициатив төркем үтенечнамәсен караганда, чакыртып алу буенча тавыш бирүне авыл жирлегә

Советы депутаты итеп билгелэгәндә тиешле депутат аны чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган хәлләр унаеннан аңлатмалар бирергә, кирәкле документларны тапшырырга хокуклы. Күрсәтелгән депутат вакытыннан алда, сайлаулар комиссиясе, авыл җирлеге советы утырышларын уздыру көненә кадәр өч көннән дә соңга калмыйча, аларны уздыру вакыты һәм урыны турында язмача хәбәр ителергә тиеш.

9. Авыл җирлеге Советы депутаты чакыртып алу буенча тавыш бирүне уздырганда, чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган хәлләр унаеннан сайлаучыларга аңлатмалар бирү максатларында инициатив төркем белән бертигез нигезләрдә агитация алып бару хокукына ия.

10. Әгәр чакыртып алу өчен тиешле сайлау округында теркәлгән сайлаучыларның кимендә яртысы тавыш бирсә, авыл җирлеге Советы депутаты, шул исәптән авыл җирлеге башлыгы, чакыртып алынган дип санала.

11. Авыл җирлеге советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

12. Муниципаль сайлаулар һәм җирле референдумны уздыру буҗирлеенча сайлау комиссиясе чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгакларын рәсми ясаганнан соң 5 көн эчендә инициатив төркемгә, авыл җирлеге Советына һәм аны чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары турында тиешле авыл җирлеге депутатына язма рәвештә хәбәр итә.

15 статья. Авыл җирлегенен чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү

1. Чикләрен үзгәртү, авыл җирлеген үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү халыкның күрсәтелгән үзгәрешкә ризалыгын алу, авыл җирлеген үзгәртеп кору максатларында уздырыла.

2. Авыл җирлегенен чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү авыл җирлегенен бөтен территориясендә яисә аның территориясенен бер өлешендә "Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 131-ФЗ номерлы." 06.10.2003 ел. Федераль закон белән билгеләнгән очрактарда үткәрелә "Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында"гы 131-ФЗ номерлы

3. Җирлек чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү Җирлек Советы тарафыннан билгеләнә һәм "Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында" 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм "Җирле референдум турында" 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә

оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып үткәрелә.

4. Авыл жирлегенә чикләрен үзгәртү, авыл жирлеген үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда авыл жирлегендә яшәүчеләрнең яртысыннан күбрәгә яисә сайлау хокукына ия авыл жирлеге өләше катнашса, булган дип санала. Жирлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, жирлекне үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәрешләр өчен жирлек халкының яисә жирлекнең бер өлешенә тавыш бирүдә катнашучыларның яртысыннан күбрәгә тавыш бирсә, алынган дип санала.

5. Авыл жирлегенә чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү йомгаклары һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

16 статья. Авыл жирлеге гражданның хокукый инициативасы

1. Гражданның әлегә Устав һәм авыл жирлеге Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокукый инициативага хокукы.

2. Сайлау хокукына ия булган гражданның инициатив төркеме сайлау хокукына ия кешеләр саныннан 3 проценттан артмаган санда хокукый инициатива белән чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданның түбәндәгеләргә хокукы:

- хокукый ижади инициатива буенча фикер алышу һәм тәкъдим итү өчен яшәү (эш) урынында гражданның жыелышларын һәм башка күмәк чаралар оештырырга һәм үткәргә;

- хокук ижат инициативасы белән чыгуны хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзәргә;

- авыл жирлегендә яшәүчеләрнең имзаларын жыйрга һәм кануннарга каршы килми торган ысуллар белән хокук чыгару инициативасын күрсәтүне хуплап агитация алып барырга.

4. Авыл жирлеге жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары гражданның хокук чыгару инициативасын гамәлгә ашыруда ярдәм итәргә тиеш.

5. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты аны керткән көннән алып өч ай эчендә аның ачык утырышында әлегә Уставта билгеләнгән компетенцияләр нигезендә Жирлек Советы яисә Жирлек башлыгы тарафыннан

мәжбүри каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты караганда, гражданнарның инициатив төркеме вәкилләренә үз позицияләрен баян итү мөмкинлеген тәмин ителергә тиеш.

7. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты карау процедурасы Жирлек Советы Регламенты, Жирлек Башлыгының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

8. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты карау нәтижеләре буенча кабул ителгән нигезле карар рәсми рәвештә язмача гражданның инициатив төркеменә житкерелергә тиеш.

17 статья. Авыл жирлегенә территорияль ижтимагый үзидарәсе

1. Авыл жирлегендә территорияль ижтимагый үзидарә гражданнарның жыелышларын һәм конференцияләрен үткөрү юлы белән, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарә органнарын төзү юлы белән турыдан-туры халык тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Территорияль ижтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәгә яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырыла: күпфатирлы торак йорт подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; жирлек булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территорияль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре авыл жирлегенә совет тарафыннан әлегә территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча авыл жирлегендә территорияль ижтимагый үзидарә турында нигезләмәдә, авыл жирлегенә Совет тарафыннан раслана торган тәртиптә билгеләнә.

4. Территорияль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория башка шундый ук территория составына керә алмый.

5. Территорияль ижтимагый үзидарә аның Уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциячел булмаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәвенә алынырга тиеш.

6. Территорияль ижтимагый үзидарә уставында билгеләнә:

- 1) гамэлгэ ашырыла торган территория;
 - 2) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлегенен максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнөлешлэре;
 - 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкалэтлэрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкалэтлэре вакыты;
 - 4) карарлар кабул итү тәртибе;
 - 5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм эш итү тәртибе;
 - 6) территориаль ижтимагый үзидарәне гамэлгэ ашыруны туктату тәртибе.
7. Территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлеге мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышлары, конференцияләре аның Уставы нигезендә чакырыла.
8. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамэлгэ ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналтынчы яшькә житкән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамэлгэ ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда тиешле территориядәге уналты яшькә житкән яшәүчеләрнең өчтән берен тәшкил итүче гражданнар жыелышларында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамэлгэ ашыручы гражданнар жыелышының, конференцияләренең аерым вәкалэтлэренә керә:
- 1) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;
 - 2) территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр кертү;
 - 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;
 - 4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчэнлегенен төп юнөлешлэрен билгеләү;
 - 5) территориаль ижтимагый үзидарэ керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
 - 6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчэнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау;

«7) инициативалы проект турында фикер алышу һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү»;

10. Территориаль ижтимагый үзидарә органнары:

- 1) тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен күрсәтә;
- 2) гражданнар жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәмин итәләр;
- 3) территорияне карап тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, шулай ук жирлекнең башкарма комитеты белән килешү нигезендә жирлек бюджеты акчаларын кулланып башкара алалар;
- 4) жирле үзидарә органнарына (жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлек башкарма комитеты) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле муниципаль норматив хокукый актлар проектларын кертергә хокуклы, алар әлеге актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән.

11. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе жирлек Советының әлеге Уставы һәм норматив хокукый акты белән билгеләнә.

18 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә учреждениесе тәртибе

1. Гражданнар, жирле үзидарә органнары инициативасы буенча территориаль ижтимагый үзидарә булдыру максатларында гражданнарның территориаль ижтимагый үзидарә уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм чикләрендә шушы территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла торган территориядә яшәүче гражданнар жыелышын оештыручы инициатив төркеме төзелә.

2. Гражданнар жыелышы авыл жирлегенә тиешле территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә төзү турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүгә бәйле мәсьәләләр буенча авыл жирлеге Советында гражданнар жыелышын тапшырырга вәкаләтле (вәкаләтле) вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә территориаль ижтимагый үзидарә уставы авыл жирлеге советы тарафыннан теркәлгәннән соң гамәлгә куелган дип санала.

19 статья. Авыл жирлегенен территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү өчен авыл жирлеге башлыгына гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) түбәндәгеләр тапшырыла:

1) территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында гражданнар жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

2) вәкаләтле вәкилләрнең һәркайсының фамилиясе, исеме, атасының исеме, туу датасы, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыручы документының сериясе, номеры һәм бирү датасы, яшәү урыны адресы күрсәтелеп, территориаль ижтимагый үзидарэ төзү турында карар кабул ителгән гражданнар жыелышы беркетмәсе;

3) территориаль ижтимагый үзидарэ уставының ике нөсхәсе.

2. Әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыруны таләп итү рөхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә, исемлекне һәм аларны алу датасын күрсәтеп, документлар алуға расписка бирелә.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән соң ике атна эчендә авыл жирлеге башлыгы уставны теркәү турында яисә аны теркәүдән баш тарту турында жирлек Советы карары проектын алдан карау һәм әзерләү оештыра.

4. Гражданнар жыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарэ уставын һәм авыл жирлегенен киңәш бирү тавышы хокукына ия утырышында алдан караганда катнашырга хокуклы.

5. Авыл жирлеге Советы территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында яисә әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алган көннән соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәүдән баш тарту өчен территориаль ижтимагый үзидарэ уставы нормаларының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, жирлек Уставына, башка муниципаль норматив хокукый актларға каршы килүе нигез булып тора.

7. Территориаль ижтимагый үзидарәне төзүнең максатка ярашсызлыгы мотивы

буенча территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту рөхсәт ителми.

8. Авыл жирлеге Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилләнгән карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданнар жылышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) игътибарына язма рәвештә житкерелергә тиеш.

9. Авыл жирлеге Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе теркәлүе турында тамга белән гражданнар жылышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, башка нөсхә авыл жирлеге Советында саклана.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр авыл жирлеге советы тарафыннан әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

20 статья. Халык тыңлаулары, ижтимагый фикер алышулар

1. Авыл жирлеге Советы, Авыл жирлеге башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен гавами тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Халык тыңлаулары халык, жирлек Советы яки авыл жирлеге башлыгы инициативасы буенча үткәрелә.

Халык яки авыл жирлеге Советы инициативасы белән үткәрелә торган гавами тыңлаулар авыл жирлеге советы тарафыннан билгеләнә, ә авыл жирлеге башлыгы - Авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән.

3. Халык тыңлауларына түбәндәгеләр чыгарылырга тиеш:

1) жирлек уставы проекты, шулай ук әлеге уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, муниципаль берәмлек уставына Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, әлеге уставны әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Татарстан Республикасы конституциясе яисә законнары нигезләмәләрен төгәл кабатлау рәвешендә үзгәрешләр кертү очракларыннан тыш;

2) авыл жирлеге бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) авыл жирлеген социаль-икътисадый үстерү стратегиясе проекты;

4) “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми

принциплары турында” 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясы нигезендә муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору өчен тавыш бирү юлы белән яисә гражданнар жыеннарында белдерелгән муниципаль берәмлек халкының ризалыгын алу таләп ителгән очрактан тыш, авыл жирлеген үзгәртеп кору мәсьәләләре.

4. Гавами тыңлаулар үткәру турындагы карар, әгәр гамәлдәгә законнарда башка срок каралмаган булса, тиешле орган яисә авыл жирлегенә вазыйфай заты муниципаль норматив хокукый акт проектын караган көнгә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Аларны үткәру вакытын һәм урынын күрсәтеп гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проектын гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш, әгәр гамәлдәгә законнарда башка срок каралмаган булса.

6. гавами тыңлаулар уздыру турында карар басылып чыккан көннән алып, аларны үткәру көненә кадәр авыл жирлегә башлыгы гавами тыңлауларга чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актның гавами тыңлауларына чыгарылуы проектка төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр жибәергә хокуклы. Авыл жирлегә башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм искәрмәләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. гавами тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проектын карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Халык тыңлаулары белгечләр, экспертлар, кызыксынган затлар чакыруы белән уздырыла. Халык тыңлауларында авыл жирлегенә теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар уздыру йомгаклары буенча жирле үзидарә органнары һәм авыл жирлегенә вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенцияләренә муниципаль норматив хокукый акт проектын гавами тыңлауларга чыгару кертелгән.

9. Гавами тыңлауларның нәтижәләре, кабул ителгән карарларны дәлилләнгән нигезләүне дә кертәп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш, әгәр гамәлдәгә законнарда башка срок каралмаган булса.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе авыл жирлегә Советы тарафыннан раслана торган норматив хокукый акт белән билгеләнә.

5) генераль планнар проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре

проектлары, территорияләрне планлаштыру проектлары, территорияне межалау проектлары, территорияләрне төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, күрсәтелгән расланган документларның берсенә үзгәрешләр кертүне күздә тоткан проектлар, жир кишәрлеген яки капитал төзелеш объекттын шартлы рөхсәт ителгән файдалануга рөхсәт бирү турындагы карар проектлары, капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзелешнең, реконструкцияләүнең иң чик параметрларыннан читләштерүгә рөхсәт бирү турындагы карар проектлары буенча, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре булмаганда, жир биләмәләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалануның рөхсәт ителгән бер төрөн мондый файдалануның башка төрөнә үзгәртү мәсьәләләре буенча оештыру һәм үткөрү тәртибе авыл жирлеге Уставы һәм (яки) шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турындагы законнар нигезләмәләрен исәпкә алып, жирлек Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә торган ижтимагый фикер алышулар яки ачык тыңлаулар үткәрелә.

21 статья. Авыл жирлеге гражданның жыелышы

1. Жирле әһәмияткә мәсьәләләр турында фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм авыл жирлеге жирле үзидарәсенә вазыйфалар затлары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү, инициатив проектлар кертү һәм аларны карау, авыл жирлеге территориясендә территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча фикер алышу өчен гражданның жыелышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданның жыелышлары микрорайоннар, торақ массивлар, кварталлар, урамнар, торақ йортлар буенча чакырыла.

2. Гражданның жыелышы халык, авыл жирлеге Советы, авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Авыл жирлеге Советы яисә авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданның жыелышы тиешенчә авыл жирлеге Советы яисә Авыл жирлеге башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданның жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм шушы территорияләрдә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр житәкчеләре, оешмалар житәкчеләре жыелышында катнашу хокукына ия булган гражданның төркеменә язма тәкъдиме буенча авыл жирлеге Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданның жыелышын үткөрү турындагы тәкъдимдә аны карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегенә, жыелышны уздыру вакыты һәм урыны күрсәтелергә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, әгәр жыелышны үткөрү инициативасы белән гражданның төркеме мөрәжәгать

итсә - әлеге гражданның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урыны адресын күрсәтеп имзалана.

Авыл җирлеге Советы үзенең яқиндагы утырышында гражданның җыелышын үткәрү турында кертелгән тәкъдимне карый.

Авыл җирлеге советы гражданның җыелышын үткәрүдән үзенең максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданның җыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртібе территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

6. Гражданның җыелышын үткәрү вакыты һәм алар турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр җыелыш үткәрү көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча шушы массакүләм мәгълүмат чарасын, почта хәбәрләрен, квартал саен (хужалык) әйләнмәләрен, игълан итүләрен һәм башка мөмкин чараларны файдаланып хәбәр ителә.

Гражданның җыелышын әзерләүне һәм уздыруны авыл җирлеге башкарма комитеты тәэмин итә.

7. Җыелышлар эшендә шушы территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданның катнашырга хокуклы. Җыелышта катнашырга хокукы булган гражданның гомуми саны, муниципаль сайлаулар уздырганда кулланыла торган Россия Федерациясе чикләрендә тору һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясе гражданның теркәп исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Гражданның җыелышы, җыелышта катнашырга хокуклы гражданның санынан кимендә өчтән бер өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

Җыелыш карарлары җыелышта катнашкан гражданның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданның җыелышы җирле үзидарә органнарына һәм җирлекнең җирле үзидарә вазыйфай затларына мөрәҗәгатьләр кабул итәргә, шулай ук җирле үзидарә органнары һәм җирлекнең җирле үзидарә вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданның җыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча үткәрелә торган гражданның җыелышы, территориаль иҗтимагый үзидарә уставы нигезендә үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жылышы кабул иткән мөрәжәгатьләр үз компетенцияләренә мөрәжәгатьләрдәге мәсьәләләренә хәл итү кертелгән жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан язма җавап жибәреләп һичшиксез каралырга тиеш.

11. Гражданнар жылышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданнар жылышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм авыл жирлеге Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

12. Гражданнар жылышы йомгалары аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

22 статья. Авыл жирлеге гражданнары конференциясе (делегатлар жылышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм авыл жирлегендә яшәүчеләрнең фикерен ачыклау зарурлыгы очрагында уздырыла. Авыл жирлегенә тиешле территориаль өлешләрендә яшәүчеләр арасыннан гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышын чакыру кыен очрактарда уздырыла, шул исәптән, тиешле территориядә яшәүче һәм гражданнар жылышында катнашу хокукына ия кешеләр саны 100 кешедән артып китә.

2. Гражданнарның (делегатлар жылышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе әлеге Устав, авыл жирлеге Советының норматив хокукый акты, территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) гражданнар жылышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) халык, авыл жирлеге Советы, авыл жирлеге башлыгы инициативасы буенча уздырыла. авыл жирлеге Советы яки авыл жирлеге башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнарның конференциясе (делегатлар жылышы) авыл жирлеге Советы яисә Авыл жирлеге башлыгы тарафыннан билгеләнә. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жылышы) авыл жирлеге Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Әгәр анда кимендә уналты яшкә җиткән тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән берен тәшкил итүче гражданнар жылышларында сайланган вәкилләрнең кимендә өчтән икесе катнашса, гражданнарның конференциясе (делегатлар жылышы) хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жылышлары) конференциядә катнашучы

делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

6. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) йомгаклары аны уздырганнан соң бер ай эчендә рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

23 статья. Авыл жирлеге гражданнарының жыены

1. Гражданнарның жыены халыкның жирле үзидарәне турыдан-туры тормышка ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвеште булып тора.

2.Гражданнар жыены муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары белән расланган “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” Федераль законда һәм “Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеге составына керә торган торак пунктларда гражданнар жыенын үткәрүне эзерләү тәртибе турында” Нигезләмәсендә каралган очрақларда үткәрелә.

3. "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган очрақларда гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин:

1) авыл жирлеге (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча торак пунктта күрсәтелгән торак пункт территориясен башка жирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган күрсәтелгән торак пункт кергән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча;

2) жирлек составына керә торган торак пунктта шушы торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салымы чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

3) авыл торак пункттында авыл торак пункты старостасы кандидатурасын күрсәтү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл торак пункты старостасы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

4) авыл торак пункттында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очрақларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар күрсәтү максатларында үткәрелергә мөмкин.

4. Гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы яисә сайлау хокукына ия, кимендә 10 кеше булган торак пунктта яшәүчеләр төркеме инициативасы белән чакырыла ала.

5. Жыен үткөрү инициативасын хуплау йөзеннән жылырга тиешле имзалар саны сайлау хокукына ия, торак пункт территориясендә даими яки нигездә яшәүче, яшәү урыны буенча теркәлгән гражданнар санының 5 процентын тәшкит итә, ләкин 500 имзадан ким булырга тиеш түгел.

6. Муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан чакырыла торган гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив төркем тарафыннан чакырылучы гражданнар жыены муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр гражданнар жыенын уздыру вакыты һәм урыны турында алдан ук хәбәр ителә, муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданнар жыенын хәл итүгә чыгарыла торган мәсьәләләр буенча материаллар белән «Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеге составына керә торган торак пунктларда гражданнар жыенын уздыруны әзерләү тәртибе турында» Нигезләмәсендә билгеләнгән тәртип нигезендә алдан ук билгеләнгән муниципаль хокукый акт проекты һәм материаллар белән таныла.

8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып тора, муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзалана һәм Татарстан Республикасының муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш.

9. Әлеге статьяда каралган гражданнарның схемасы анда торак пунктта яисә жирлектә яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия яртыдан артык сайлаучы катнашканда хокуклы. Торак пунктта әлеге торак пунктта яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия яртысы берьюлы бергә булу мөмкинлеге булмаган очракта, гражданнар жыены әлеге устав нигезендә гражданнар жыены гражданнар жыенын уздыру турында карар кабул ителгән көннән бер айдан да артмаган вакытта этаплап уздырыла. Шул ук вакытта әлек гражданнар жыенында катнашкан затлар тавыш бирүдә катнашуның алдагы этапларында катнашмыйлар. Гражданнар жыенының карары гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан күбрәгә аның өчен тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала;

10. Гражданнар жыены торак пункт территориясенә әлеге өлешендә гражданнарның үзара салымы чараларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча жирлек составына керүче торак пункт территориясә өлешендә үткәрелергә мөмкин.

Мондый гражданнар жыены жирлек Советы тарафыннан торак пункт территориясенә тиешле өлешендә кимендә 10 кеше яшәгән төркем инициативасы буенча чакырыла.

Гражданнар жыены үткәремә торган торак пункт территориясе чикләре жирле әһәмияттәге тиешле мәсьәләләрне хәл итүдә торак пункт территориясенә күрсәтелгән өлешендә яшәүчеләрнең мәнфәгатьләре уртаклыгы критерийларыннан чыгып жирлек Советы карары белән билгеләнә.

24 статья. Авыл жирлеге гражданнарыннан сораштыру

1. Гражданнардан сорашып белешү жирле үзидарәнәң органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен бөтен территориядә яисә авыл жирлеге территориясендә үткәремә.

Сораштыру нәтижәләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнардан сораштыруда сайлау хокукына ия авыл жирлеге халкы катнашырга хокуклы. Гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү турындагы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлеше катнашырга хокуклы, аларда уналты яшькә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

3. Гражданнардан сораштыру түбәндәге инициатива белән уздырыла:

1) авыл жирлеге Советы яисә авыл жирлеге башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен авыл жирлеге жирләренәң максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен;

3) уналтынчы яшькә житкән инициативалы проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлешендә яшәүчеләр - әлеге инициативалы проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданнар арасында сораштыру үткәрү һәм билгеләү тәртибе шәһәр жирлеге Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнарны сораштыру билгеләү турындагы карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешү өчен, Лаеш муниципаль районының рәсми сайты “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә <http://laishevo.tatarstan.ru> веб-адрес буенча кулланылырга мөмкин. Авыл жирлеге Советының гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турындагы карарында түбәндәгеләр билгеләнә:

- 1) сорашып белешүне уздыру датасы һәм сроклары;
 - 2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган сорауны (сорауларны) формалаштыру;
 - 3) сораштыру үткәрү методикасы;
 - 4) сораштыру кәгазенң формасы;
 - 5) сораштыруда катнашучы авыл жирлегендә яшәүчеләрнең минималь саны;
 - 6) “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайтынан файдаланып гражданнырдан сораштыру үткәрелгән очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.
6. Жирлектә яшәүчеләргә гражданнырдан сораштыру үткәрү турында хәбәр аны үткәрүгә кимендә 10 көн кала белдерелә.
7. Гражданнырдан сорашып белешү эзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндөгечә гамәлгә ашырыла:
- 1) авыл жирлеге бюджеты акчалары исәбеннән - авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары яисә муниципаль берәмлек халкы инициативасы белән сораштыру уздырганда;
 - 2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.
8. Сораштыру нәтижәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән авыл жирлегендә яшәүче теләсә кайсы кеше танышырга хокуклы. Авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгәндә, сораштыру нәтижәләре исәпкә алынырга тиеш.

25 статья. Авыл жирлегенең жирле әһмиятендәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы

1. Гражданнырдан сорашып белешү жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфаи затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен бөтен территориядә яисә авыл жирлеге территориясендә үткәрелә.

Сораштыру нәтижәләре тәкъдим итү характерына ия.

2. Гражданнардан сораштыруда сайлау хокукына ия авыл жирлеге халкы катнашырга хокуклы. Гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү турындагы фикерен ачыклау мәсьәләсе буенча сораштыруда муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлеше катнашырга хокуклы, аларда уналты яшькә житкән инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

3. Гражданнардан сораштыру түбәндәге инициатива белән уздырыла:

1) авыл жирлеге Советы яисә авыл жирлеге башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм республика әһәмиятендәге объектлар өчен авыл жирлеге жирләренең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен;

3) уналтынчы яшькә житкән инициативалы проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган муниципаль берәмлек халкы яисә аның өлешендә яшәүчеләр - әлеге инициативалы проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерен ачыклау өчен.

4. Гражданнар арасында сораштыру үткәрү һәм билгеләү тәртибе шәһәр жирлеге Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5.Гражданнарны сораштыру билгеләү турындагы карар жирлек Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешү өчен, Лаеш муниципаль районының рәсми сайты “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә <http://laishevo.tatarstan.ru> веб-адрес буенча кулланылырга мөмкин. Авыл жирлеге Советының гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турындагы карарында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сорашып белешүне уздыру датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган сорауны (сорауларны) формалаштыру;

3) сораштыру үткәрү методикасы;

4) сораштыру кәгазенә формасы;

5) сораштыруда катнашучы авыл жирлегендә яшәүчеләрнең минималь саны;

6) “Интернет” мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә муниципаль берәмлекнең рәсми сайтынан файдаланып гражданнардан сораштыру үткәрелгән очракта, сораштыруда катнашучыларны идентификацияләү тәртибе.

6. Жирлектә яшәүчеләргә гражданнардан сораштыру үткәрү турында хәбәр аны үткәрүгә кимендә 10 көн кала белдерелә.

7. Гражданнардан сорашып белешү әзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) авыл жирлеге бюджеты акчалары исәбеннән - авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары яисә муниципаль берәмлек халкы инициативасы белән сораштыру уздырганда;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән авыл жирлегендә яшәүче теләсә кайсы кеше танышырга хокуклы. Авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгәндә, сораштыру нәтижәләре исәпкә алынырга тиеш.

26 статья. Авыл жирлегенәң ижтимагый (консультатив) советлары

1. Гражданнарның һәм жирле үзидарә органнарының жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча карарлар әзерләгәндә һәм гамәлгә ашырганда халык ихтыяжларын һәм мәнфәгатьләрен исәпкә алу, жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә жәмәгать контролен гамәлгә ашыру максатларында Жирлекнең Ижтимагый советы төзелә.

2. Авыл жирлегенәң ижтимагый советы авыл жирлеге халкының, ижтимагый берләшмәләр һәм коммерциягә карамаган башка оешмалар вәкилләренәң үз эшчәнлегендә ирекле катнашу нигезендә төзелә.

3. Жирлекнең Ижтимагый советын төзү тәртибе, аның утырышларын үткәрү һәм карарлар кабул итү тәртибе, жирле үзидарә органнарының хокуклары, бурычлары һәм жаваплылыгы Жирлек Советы эшчәнлегенә ярдәм итүнең мәгълүмат бирүгә, консультацияләүгә һәм башка мәсьәләләренә, аны тарату процедурасына карата, шулай ук аны оештыруның һәм эшчәнлекнең башка мәсьәләләренә карата билгеләнә, Жирлек Советы тарафыннан раслана торган нигезләмә белән билгеләнә.

4. Ижтимагый (консультатив) советлар авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнарында аларның карарлары нигезендә төзеләргә мөмкин.

5. Ижтимагый (консультатив) советларда эш жәмәгать башлангычларында

гамәлгә ашырыла.

27 статья. Гражданнарның авыл жирлегә жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләргә хокуклы.
2. Гражданнар мөрәжәгатьләре "Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында" 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ номерлы Федераль Законда, "Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре турында" 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда каралырга тиеш.
3. Гражданнарның мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен жирле үзидарәнең вазыйфай затлары Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы булалар.

28 статья. Авыл жирлегә кешеләренәң жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм аны гамәлгә ашыруда катнашунуың башка рәвешләре

1. Әлеге Уставта каралган жирле үзидарәне халык тарафыннан турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы рәвешләре белән беррәттән, гражданнар жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарда, Татарстан Республикасы Конституциясенә, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә катнашырга хокуклы.
2. Авыл жирлегә халык тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклек принципнарына нигезләнгән.

Жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары халыкка жирле үзидарәдә яшәүчеләренәң турыдан-туры гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III БҮЛЕК. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

29 статья. Авыл жирлегә Советы - авыл жирлегенәң вәкиллекле органы

1. Авыл жирлегә Советы авыл жирлегә жирле үзидарәсенәң даими эшләүче сайланулы коллегиаль органы булып тора.

2. Авыл жирлеге Советының рәсми атамасы - "Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеге советы". (Алга таба - Авыл жирлеге советы).
3. Авыл жирлеге Советының вәкаләтләр чоры - 5 ел.
4. Авыл жирлеге Советы авыл жирлегендә яшәүчеләргә хисап тотта һәм аның контролендә була.
5. Авыл жирлеге Советының үз исеме белән мөһер, бланклары бар.
6. Авыл жирлеге Советы эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар авыл жирлеге бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

30 статья. Авыл жирлеге Советы составы

1. Жирлек Советы бермандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланган 10 депутаттан тора.
2. Жирлек Советы аның составына жирлек Советының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән ике депутат сайлаганда хокуклы була.

31 статья. Авыл жирлеге Советының депутат, жирле үзидарәнен сайланулы заты, жирле үзидарәнен сайланулы органы әгъзасы статусы

1. Авыл жирлеге депутаты вәкаләтләре аны сайлаган көннән башлана һәм яңа чакырылыш авыл жирлеге Советы эшли башлаган көннән туктатыла.
2. Авыл жирлеге Советы депутаты, әлеге Устав билгеләгән очрактан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәп, даими нигездә эшли.
3. Авыл жирлеге Советы депутаты статусына бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.
4. Авыл жирлеге Советы депутаты Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, авыл жирлеге Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәмин ителә.
5. Авыл жирлеге Советы депутаты Авыл жирлеге советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш, алар шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен булырга тиеш:

- 1) шәхсэн яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфай затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;
- 2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик тудырырлык тәртиптән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә шәһәр жирлеге Советы абруена зыян китерә алырлык низаглы ситуацияләрдән котылырга;;
- 3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуациядә - бу хакта жирлек советына хәбәр итәргә һәм әлеге мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән аның карарын үтәргә.;
- 4) авыл жирлеге Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;
- 5) депутат эшчәнлегенә бәйлә булмаган максатларда федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйлә рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләрне фаш итмәскә һәм файдаланмаса;
- 5) физик һәм юридик затлардан вазыйфай дәрәжәгә бәйлә рәвештә яисә вазыйфай бурычларын үтәүгә бәйлә рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата кызыксындыру, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачулар, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләр) алырга.
6. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, "Коррупциягә каршы көрәш турында" 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш. Депутат, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасы, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләре 2008 елның 25 декабрәндәге "Коррупциягә каршы тору турында" 273-ФЗ номерлы Федераль законда, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, "аерым категория затларның аерым категорияләренә счетлар ачарга һәм аларга (кертәмнәр) ия булуны тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла. «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында "2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган булса, "Чит ил финанс инструментларына ия булу һәм (яисә) алардан файдалану "темасына Россия Федерациясе территориясеннән читтә яшәүче гражданнарга түләүсез юридик

ярдәм күрсәтү турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән башкасы каралмаган булса.»;

7. Жирлек Советы депутатының коррупциягә каршы тору турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләрнең дөреслеген һәм тулылыгын тикшерү Рәис карары буенча Татарстан Республикасы законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы законы нигезендә уздырыла.

8. 2008 елның 25 декабрдәгә «Коррупциягә каршы көрәш турында» 273-ФЗ номерлы Федераль закон, 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәгә затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, кулдагы акчалар һәм кыйммәтле эйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасының дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар чыгымнарының һәм башка затларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, жирле үзидарә органы эгъзасына күрсәтелгән вәкаләтләрне, жирле үзидарә органы эгъзасына яисә тиешле җаваплылыкка тарту турында гариза белән мөрәҗәгать итә.

9. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары биналарда, махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткөрү тормыш-яшәешне тәмин итү объектлары, транспорт яисә социаль инфраструктура, элемент хәрәкәте бозылуга, җәяүлеләр һәм (яисә) транспорт чараларының хәрәкәтен булдырмауга йә гражданның торак урыннарына яисә транспорт, яисә социаль инфраструктура объектларына керүенә китермәсә, уздырыла. Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яки жирле үзидарә органнарына мондый очрашулар турында хәбәр итү таләп ителми. Шулай ук вакытта депутат күрсәтелгән органнарда аларны үткөрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

10. Жирле үзидарә органнары депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгеләп, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгеләп.

11. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенә җыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

12. Депутатның сайлаучылар белән жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә үткәргүгә комачаулау Россия Федерациясе законнары нигезендә административ җаваплылыкка китерә.

32 статья. Авыл җирлеге депутаты сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәте

1. Авыл җирлеге Советы депутаты сайлаучылар, шулай ук предприятиеләр, оешмалар, дәүләт органнары һәм аның сайлау округы территориясендә урнашкан башка органнар белән элемтәдә тора.

2. Авыл җирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында җаваплы һәм алар алдында хисап тотта.

3. Авыл җирлеге Советы депутаты сайлаучылар алдында үз эше турында елына кимендә бер тапкыр хисап тотта, аларга авыл җирлеге Советы эше турында даими рәвештә хәбәр итә, шулай ук аена кимендә бер тапкыр сайлаучыларны кабул итә.

4. Җирлек Советы депутаты җирлек халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

33 статья. Яңа сайланган авыл җирлеге Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш җирлек Советы беренче утырышка, депутатларның билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланган көннән соң ун көннән дә соңга калмыйча, беренче утырышка жыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл җирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда – җирлек сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Җирлек Советының сайлаулардан соң беренче утырышын, яңа башлыкны сайлаганчы, җирлек Советының яшь буенча иң өлкән депутаты ача һәм алып бара.

34 статья. Авыл җирлеге Советы компетенциясе

Авыл җирлеге Советы компетенциясендә:

1) авыл җирлеге уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

- 2) законнар нигезендә авыл жирлеге территориясендә гомуммәжбүри кагыйдэләр билгеләү;
- 3) авыл жирлеге бюджетын һәм аның үтөлеше турындагы хисапны раслау;
- 4) жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча салымнар һәм җыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә ташламалар бирү;
- 5) авыл жирлегенең чикләрен үзгәртү, аны үзгәртү турындагы инициативаны күрсәтү;
- 6) авыл жирлеге Советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм авыл жирлеге Советы депутатларын сайлаулар буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 7) жирле референдумны билгеләү;
- 8) авыл жирлеге Башлыгын сайлау;
- 9) авыл жирлеге башлыгы урынбасарын сайлау;
- 10) авыл жирлеге советы депутатлары арасынан авыл жирлеге вәкилен муниципаль район Советына сайлау;
- 11) авыл жирлеге башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең иң чик санын билгеләү;
- 12) авыл жирлегенең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, шәһәр жирлеге Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү билгеләү;
- 13) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен, шул исәптән федераль законнар нигезендә аны хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; читләштерү жирлек Советы тарафыннан килештереп яисә расланганнан соң гамәлгә ашырыла торган муниципаль мөлкәт төрләре исемлеген билгеләү;
- 15) муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне булдыру, үзгәртеп кору һәм бетерү турында карарлар кабул итү тәртибен, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәтләренә тарифлар билгеләү тәртибен, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләрне башкаруны билгеләү;

- 16) муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында авыл жирлегенең катнашу тәртибен билгеләү;
- 17) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;
- 18) авыл жирлеге башлыгын отставкага чыгару турында карар кабул итү;
- 19) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнарының һәм авыл жирлегенең жирле үзидарә вазыйфай затларының вәкаләтләрен үтәвен тикшереп тору;
- 20) авыл жирлегенең торак пунктларында гражданның урамнарына, майданнарына һәм башка территорияләренә исемнәр бирү;
- 21) муниципаль махсулаштырылган торак фондыннан торак урыннары бирү тәртибен билгеләү;
- 22) территориаль ижтимагый үзидарә органнарына шәһәр жирлеге бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;
- 23) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;
- 24) авыл жирлеге уставы һәм авыл жирлеге Советы карарлары аңлатмасы;
- 25) Авыл жирлеге Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;
- 26) авыл жирлеге Советы аппараты турындагы нигезләмәне раслау;
- 27) авыл жирлегенең транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын һәм таләпләре Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган авыл жирлегенең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын раслау;
- 28) авыл жирлеген социаль-икътисадый үстерү стратегиясен раслау;
- 29) авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;
- «30) муниципаль хокукый актларны халыкка житкерү, жирлек халкына рәсми мәгълүмат житкерү өчен массакуләм мәгълүмат чарасы һәм (яисә) челтәр басмасы учреждениесе;»;
- 31) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән

жирлекләрнең вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге Устав тарафыннан жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Авыл жирлеге Советы авыл жирлеге башлыгының үз эшчәнлеге нәтижәләре, авыл жирлеге башкарма комитеты һәм жирле үзидарәнең башка ведомство органнары эшчәнлеге турында, шул исәптән авыл жирлеге Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

35 статья. Авыл жирлеге Советының эш тәртибе

1. Авыл жирлеге Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм авыл жирлеге Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Авыл жирлеге Советы эшенең төп рәвеше аның авыл жирлеге Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләре хәл ителә торган утырышларынан гыйбарәт.

3. Жирлек Советы утырышлары, әгәр анда сайланган депутатлар санының кимендә 50 проценты катнашса, хокуклы.

4. Авыл жирлеге Советының чираттагы утырышлары кирәк булган саен, әмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар авыл жирлеге башлыгы яки авыл жирлеге Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере инициативасы белән чакырыла.

5. Совет утырышлары авыл жирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла. Авыл жирлеге Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышка - аны үткәргә кадәр бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Жирлек Советы утырышлары ачык һәм хәбәрдар уздырыла. Советның ачык утырышларында авыл жирлегендә яшәүче һәркем катнашырга хокуклы.

Регламентта каралган очракларда авыл жирлеге Советы ябык утырышны уздыру турында карар кабул итәргә хокуклы, анда бары тик авыл жирлеге Советы тарафыннан чакырылган затлар, шулай ук законнар нигезендә утырышта катнашу хокукы булган затлар гына катнаша ала.

7. Авыл жирлеге Советының һәр утырышында утырыш беркетмәсе алып барыла. Утырыш беркетмәсенә утырышны уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык карарлар теркәлә. Авыл жирлеге Советы утырышы беркетмәсенә имза салынганнан соң,

авыл җирлеге башлыгы аның белән авыл җирлегендә яшәүче теләсә кайсы кеше таныша ала.

8. Авыл җирлеге Советы утырышларында һәр депутат бер тавышка ия. Авыл җирлеге Советы депутаты шәхсән үзе тавыш бирү хокукын гамәлгә ашыра. Авыл җирлеге Советы утырышларында тавыш бирү ачык (шул исәптән исемдә) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрөн куллану очраklары әлеге Устав, Авыл җирлеге Советы Регламенты белән билгеләнә.

36 статья. Авыл җирлеге Советы эшчәнлеген оештыру

1. Авыл җирлеге Советы эшчәнлеген авыл җирлеге башлыгы оештыра.

2. Авыл җирлеге Советы Регламенты нигезендә җирлек Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм әзерләү өчен депутатлар арасыннан, җирлек башлыгыннан тыш, даими яисә вакытлыча комиссияләр төзелергә мөмкин (яисә) күрсәтелгән мәсьәләләрне әзерләү өчен җаваплы депутатлар җирлек Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча билгеләнергә мөмкин. Депутат ике даими комиссиядән артык эшләргә хокуклы түгел.

3. Муниципаль программаларны, авыл җирлеге Советы карарлары проектларын әзерләү, җирлек карамагына кертелгән аеруча әһәмиятле мәсьәләләрне тикшерү өчен җирлек Советы каршында аның карары буенча депутатлар, җирлек Башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм җирлек халкы составында эш, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.

37 статья. Авыл җирлеге Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Авыл җирлеге Советы әлеге Уставның авыл җирлеге Советы тарафыннан кабул ителә торган нигезләмәләренең үтәлешен, авыл җирлеге бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларыннан, авыл җирлеген үстерү программаларыннан файдалануны, авыл җирлеге башкарма комитеты эшчәнлегенә контрольне гамәлгә ашыра.

2. Авыл җирлегенә җирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан закон, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актлар бозылу фактлары ачыкланган очракта, авыл җирлеге советы карары белән, депутатлар арасыннан авыл җирлеге башлыгы күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссиясе төзелергә мөмкин.

3. Авыл җирлеге Советы, авыл җирлеге башлыгы инициативасы буенча законнар нигезендә авыл җирлеге бюджеты акчаларыннан максатчан

файдалануга, муниципаль мөлкәттән файдалануның нәтижелелегенә тикшерү (ревизия) уздырылырга мөмкин. Күрсәтелгән контроль һәм эксперт-аналитик чараларны үткәрү тәртибе гамәлдәге законнар белән билгеләнә.

4. Авыл жирлегенә башкарма комитеты, предприятие, учреждение, оешма, вазыйфай затлар, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, әгәр закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, Жирлек Советы, аның контроль комиссияләре депутаты, жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алынган мәгълүмат бирергә, ә кануннар, муниципаль норматив хокукый актлар бозылган очракта, хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны жаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

5. Авыл жирлеге Советы авыл жирлеге башлыгының үз эшчәнлеге нәтижеләре, авыл жирлеге башкарма комитеты һәм жирле үзидарәнең башка ведомство органнары эшчәнлеге турында, шул исәптән авыл жирлеге Советы куйган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык хисапларын тыңлай.

6. Авыл жирлеге Советы, контроль функцияләрен башкарганда, авыл жирлеге башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-күрсәтмә эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

38 статья. Авыл жирлеге вәкилен муниципаль район Советына сайлау

1. Авыл жирлеге вәкиле Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы Советына депутатлар арасынан ачык тавыш бирү юлы белән сайлана.

2. Авыл жирлеге Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысынан артыгын хуплап тавыш биргән кандидат сайланган дип санала.

39 статья. Авыл жирлеге Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Авыл жирлеге Советы вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

- 1) авыл жирлеге советы үз-үзен таркату турында карар кабул итсә;
- 2) “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 73 статьясында каралган нигезләрдә һәм тәртиптә Жирлек Советын тарату;
- 3) авыл жирлеге Советы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында Татарстан Республикасы Югары суды карары үз көченә кергәндә, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен туктатуына бәйле рәвештә;

4) кануннар нигезендә гамәлгә ашырыла торган авыл жирлеген үзгәртеп кору, шулай ук авыл жирлеге бетерелгән очракта;

5) авыл жирлеге чикләрен үзгәртү яисә жирлекнең шәһәр округы белән берләшүе нәтижәсендә авыл жирлегендә сайлаучылар санын 25 проценттан артыгракка арттыру;

6) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актыны бастырып чыгару срогы бозылу;

13) авыл жирлеге тарафыннан аның шәһәр округы белән берләшүенә бәйле рәвештә муниципаль берәмлек статусы югалган очракта;

2. Авыл жирлеге Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату аның депутатларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылуга сәбәп була.

3. Авыл жирлеге советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, вакытыннан алда сайлаулар федераль законда билгеләнгән срокларда уздырыла.

40 статья. Авыл жирлеге Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Авыл жирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы карар авыл жирлеге башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән авыл жирлеге Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы күләмендә кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндәгечә күрсәтелә алмый:

1) авыл жирлеге Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) авыл жирлеге бюджетын кабул итү һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау чорында;

3) авыл жирлеге башлыгын чакыртып алу турында тавыш бирүне уздыру чорында йә аның вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта.

3. Авыл жирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен тарату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа рөхсәтнең сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Авыл жирлеге Советы карары белән депутатлар арасынан үзтаркату

турындагы мәсьәләне алдан карау өчен комиссия төзелә. Авыл җирлеге Советы яки авыл җирлеге башлыгы карары буенча авыл җирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә халык алдында тыңлауларга чыгарылырга мөмкин.

5. Авыл җирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карауның дәвамлылыгы авыл җирлеге Советы депутатларының һәм авыл җирлегендә яшәүчеләрнең үз-үзләрен тарату инициативасын һәрьяклап һәм объектив тикшерү мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен таркату турындагы карар үз-үзен тарату турындагы инициативаны чыгарган көннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Авыл җирлеге Советының үз-үзен таркату турындагы карар авыл җирлеге Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яшерен тавыш бирү юлы белән өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Авыл җирлеге Советы үз-үзен таркату турында тәкъдимнәр кире кагылган очракта, үз-үзен тарату турында тәкъдим үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк булмаган вакытта күрсәтелергә мөмкин.

41 статья. Авыл җирлеге Советы депутаты вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Авыл җирлеге Советы депутаты вәкаләтләре түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлем;

2) үз теләге белән отставкалар;

3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;

4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылса яисә вафат дип игълан ителсә;

5) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;

6) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясе гражданлыгын яки чит ил дәүләте гражданлыгын туктату - Россия Федерациясе халыкара килешүендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы җирле үзидарә органнарына сайланырга, чит ил дәүләте гражданлыгы (подданство) булу яисә чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы башка документ Россия Федерациясе гражданы яисә Россия Федерациясе халыкара килешүе нигезендә җирле үзидарә

органнарына сайланьрга хоуклы чит ил гражданы булырга хоуклы, эгэр Россия Федерациясенөң халыкара килешүендө башкасы каралмаган булса;

8) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

9) авыл жирлеге Советы вөкалөтлөрен вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хезмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә юллама;

11) федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Үз вөкалөтлөрен даими нигездә башкаручы депутатның вөкалөтлөре "Россия Федерациясендө жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 06 октябрөндөге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәгән очракта, вакытыннан алда туктатыла.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендөге 1 - 8, 10 пунктларында күрсәтелгән очракларда Жирлек Советы депутат вөкалөтлөрен туктату турындагы карар, вөкалөтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча, ә эгэр бу нигез жирлек Советы утырышлары арасында барлыкка килсә - мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча, Жирлек Советы тарафыннан кабул ителә.

6. Әлеге статьяның 1 өлешендөге 9 пунктында каралган очракта жирлек Советы депутаты вөкалөтлөре жирлек Советы вөкалөтлөре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

5. Авыл жирлеге советы депутаты вөкалөтлөре вакытыннан алда туктатылган очракта, депутатны өстәмә сайлаулар федераль закон, Татарстан Республикасы Сайлау кодексы нигезендө билгеләнә.

7. Татарстан Республикасы Рәисе жирлек Советы депутаты вөкалөтлөрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәжәгать иткән очракта, вөкалөтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көн буларак, әлеге гаризаны жирлек Советына кергән көн санала.

IV БҮЛЕК. Авыл жирлеге башлыгы

42 статья. Авыл жирлеге башлыгы - авыл жирлегенөң иң югары вазыйфаи заты

1. Авыл жирлеге башлыгы авыл жирлегенөң югары вазыйфаи заты булып тора.

2. Авыл жирлеге башлыгы авыл жирлеге Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе булып тора.
3. Авыл жирлеге башлыгы вазыйфасының рәсми атамасы - "Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеге башлыгы".
4. Авыл жирлеге башлыгы вазифасы буенча Лаеш муниципаль районы Советы депутаты булып тора.
5. Авыл жирлеге башлыгы бер үк вакытта авыл жирлеге советын һәм авыл жирлеге башкарма комитетын житәкли.

43 статья. Авыл жирлеге башлыгын сайлау тәртибе

1. Авыл жирлеге башлыгы, әгәр авыл жирлеге Советы тавыш бирүнең башка тәртибен, авыл жирлеге Советы вәкаләтләре чорына билгеләнмәгән булса, авыл жирлеге Советы депутатлары арасыннан яңа сайланган авыл жирлеге Советының беренче утырышында ачык тавыш бирү юлы белән сайлана.

Авыл жирлеге башлыгын сайлау авыл жирлеге Советы депутатлары тәкъдим иткән кандидатлар арасыннан, шул исәптән авыл жирлегендә яшәүчеләрнең, ижтимагый берләшмәләрнең, Татарстан Республикасы Рәисенең тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Авыл жирлеге Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен авыл жирлеге Советы депутатларының билгеләнгән санының яртысыннан күбрәге тавыш бирсә, авыл жирлеге башлыгы итеп сайланган дип санала.

44 статья. Авыл жирлеге башлыгы статусы

1. Авыл жирлеге башлыгы даими нигездә эшли.
2. Авыл жирлеге башлыгы ТР Лаеш муниципаль районы Советында даими нигездә биләп торган вазыйфага сайланган очракта, ул авыл жирлеге башлыгының вәкаләтләрен даими нигездә башкармый.
3. Авыл жирлеге башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә авыл жирлегендә яшәүчеләрнең һәм авыл жирлеге советының роле һәм хисап тотуы.
4. Жирлек башлыгы елга бер тапкыр жирлек халкы һәм жирлек Советы алдына үз эшчәнлеге нәтижеләре турында, шул исәптән жирлек Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турында хисап тота.

5. Жирлек башлыгы "коррупциягә каршы тору турында" 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, "дәүләт Вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында" 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, "аерым затларга тыю турында" 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш затлар категорияләренә счетлар (кертемнәр) ачарга һәм булырга, Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында акчаларны һәм кыйммәтләренә сакларга, чит ил финанс коралларына ия булу һәм (яки) куллану.

45 статья. Авыл жирлеге башлыгы вәкаләтләре

Авыл жирлеге башлыгы:

- 1) авыл жирлеген башка муниципаль берәмлекләренәң жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә, ышанычнамәсез авыл жирлеге исеменнән эш итә;
- 2) авыл жирлеге Советы эшен оештыра, авыл жирлеге советы утырышларын жъя һәм аларда рәислек итә, авыл жирлеге Советының чираттан тыш утырышын таләп итәргә хокуклы;
- 3) авыл жирлеге Башкарма комитеты эшчәнлегенә бер башлылык принципларында житәкчелек итә һәм авыл жирлеге Башкарма комитетының үз компетенциясенә кергән вәкаләтләрен үтәвә өчен шәхси жаваплылык тотат;
- 4) үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый актлар чыгара;
- 5) әлегә Устав билгеләгән тәртиптә авыл жирлеге Советы кабул иткән хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;
- 6) авыл жирлеге Советы эшендә жәмәгәтьчелек фикерен ачуны һәм исәпкә алуны тәэмин итү чараларын күрә;
- 7) авыл жирлекләре Советының утырышлар беркетмәләренә имза сала;
- 8) гражданнырны кабул итүне, аларның мөрәжәгәтьләрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карауны оештыра;
- 9) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә авыл жирлеге чаралары белән эш итә; авыл жирлеге Советын тотуга һәм аның эшчәнлеген тәэмин итүгә авыл жирлеге бюджетында каралган чыгымнар буенча акча бүлүче булып тора;

- 10) авыл жирлеге Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;
- 11) авыл жирлеге Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала;
- 12) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча авыл жирлеге Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
- 13) авыл жирлеге Советы каравына авыл жирлеге бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турындагы хисапларны тапшыра;
- 14) авыл жирлеге Советы раславына авыл жирлеге башкарма комитеты структурасы проектын кертә, хезмәткәрләр санының иң чик структурасы һәм хезмәткә түләү фонды билгеләгән структура нигезендә авыл жирлеге башкарма комитетының штат расписаниесен раслый;
- 15) авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, авыл жирлеге территориясендә эшләүче органнар белән тиешле хезмәттәшлеген тәмин итә;
- 16) авыл жирлеге исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләреннән жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр төзи;
- 17) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан вәкаләтләр гамәлгә ашыруны тәмин итә;
- 18) үз вазыйфасына билгеләп куя һәм муниципаль хезмәткәрләрен һәм авыл жирлеге башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфаларыннан азат итә, аларның эшчәнлеген тикшереп тора, аларга бүләкләү һәм дисциплинар җаваплылык чараларын куллана;
- 19) авыл жирлеге башкарма комитеты тарафыннан авыл жирлегеннән жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларны үтәгән өчен шәхси җаваплылык тота; тиешле законнар нигезендә һәм үтәгәндә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

20) авыл жирлеге советына үз эшчәнлеге нәтижәләре, авыл жирлеге башкарма комитеты һәм аның карамагындагы башка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге нәтижәләре турында, шул исәптән авыл жирлеге Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында еллык хисаплар тапшыра;

21) дәүләт һәм башка органнарда авыл жирлеге мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау чараларын күрә, авыл жирлеге исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр тапшыра;

22) авыл жирлеге Советы, авыл жирлеге жирле үзидарәсенә башка органнары һәм башка муниципаль берәмлекләр, дәүләт хакимияте органнары, гражданныр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә авыл жирлегенә башкарма комитетын тәкъдим итә;

23) авыл жирлеге башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук авыл жирлеге башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

24) халыкка авыл жирлеге башкарма комитеты эшчәнлеге турында даими мәгълүмат бирә, авыл жирлеге башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнырны кабул итүне оештыра, айга кимендә бер тапкыр гражданнырны шәхси кабул итүне гәмәлгә ашыра, гражданнырның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

25) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлек башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләргә, шулай ук әлеге Устав, авыл жирлеге Советы карарлары белән авыл жирлеге башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләргә гәмәлгә ашыра.

2. Авыл жирлеге башлыгы булмаган һәм (яисә) үз вәкаләтләрен үтәү мөмкин булмаган очракта, аның бурычлары авыл жирлеге Советы карары белән авыл жирлеге Советы депутатларының берсенә йөкләнергә мөмкин.

46 статья. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары

1. Авыл жирлеге башлыгы тәкъдиме белән авыл жирлеге советы депутатлары арасынан авыл жирлеге башлыгы урынбасары сайлана.

2. Авыл жирлеге башлыгы урынбасары, әгәр авыл жирлеге Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, ачык тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Авыл жирлеге Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен авыл жирлеге Советы депутатларының билгеләнгән санынан яртысынан күбрәгә тавыш бирсә, авыл жирлеге башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

3. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгелэнгән вазыйфаларны бүлү нигезендә жирлек башлыгы йөкләмәләрен үти, ә ул вакытлыча (авыруга яисә отпускка бәйлә) булмаган яисә үз бурычларын үтәү мөмкин булмаган яки вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату очрагында жирлек башлыгы вазыйфаларын башкара.

5. Авыл жирлегә башлыгы урынбасары, әлегә Уставның 40 статьясындагы 4 пункттында күрсәтелгән очрактан тыш, үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыра.

6. Жирлек башлыгының урынбасары жирлек башлыгы инициативасы буенча яисә депутатлар төркеме таләбе буенча жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән бере күләмендә кабул ителә торган жирлек Советы карары буенча үз вазыйфасыннан теләсә кайсы вакытта да алынырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

47 статья. Жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу

1. Авыл жирлегә башлыгының вәкаләтләре түбәндәге очрактарда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкалар;
- 3) "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 741 маддәсе нигезендә отставкага жиберү
- 4)"Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында"2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан китүләр
- 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чиклэнгән дип танылса;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат дип игълан итү;
- 7) судның гаепләү карарының үз көченә керүе;
- 8) Россия Федерациясеннән даими яшәү урынына чыгу;

9) Россия Федерациясе гражданлыгын яки чит ил гражданы жирле үзидарэ органнарына сайланырга хокуклы Россия Федерациясе халыкара килешүендэ катнашучы чит ил дэүлэте гражданлыгын туктату, чит дэүлэт гражданлыгы (подданствосы) яки яшэүгэ рөхсэт бирү төре яисэ Россия Федерациясе гражданының чит дэүлэт территориясендэ даими яшэү хокукын раслый торган башка документ яисэ Россия Федерациясенэң халыкара шартнамэсендэ башкасы каралмаган булса, Россия Федерациясе халыкара шартнамэсе нигезендэ жирле үзидарэ органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданы булу;

10) сайлаучылар тарафыннан чакыртып алу;

11) сэләмәтлек торышы буенча суд тәртибендэ билгелэнгән сэләтсезлек дәрәжәсе буенча жирлек башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашырырга;

12) «Россия Федерациясендэ жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясына ярашлы рәвештә, шулай ук торак пункт бетерелгән очракта гамәлгә ашырыла торган торак пунктны үзгәртеп кору;

13) авыл жирлегә белән шәһәр округы берләшүенэ бәйле рәвештә муниципаль берәмлекнең статусын югалту;

14) муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү нәтижәсендэ авыл жирлегендэ сайлаучылар саны 25 проценттан артыгракка арту.

15) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актны бастырып чыгару срогы бозылганда;

16) «Россия Федерациясендэ жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгелэнгән чикләүләренэ үтәмәү.

2. Муниципаль берәмлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган йә аңа карата суд карары буенча сак астына алу яисэ вазыйфасыннан вакытлыча читләштерү рәвешендэ процессуаль мәжбүр итү чаралары кулланылган очракта, аның вәкаләтләрен вакытлыча жирлек башлыгы урынбасары башкара, шул ук вакытта жирлек башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән алып 6 айдан да соңга калмыйча жирлек Советы үзенэң составыннан яңа жирлек башлыгын сайлай, ә жирлек советы вәкаләтләре чоры тәмамланганчы 6 айдан да азрак вакыт калган очракта, жирлек башлыгын сайлау жирлекенэң яңа сайланган Советының беренче утырышында гамәлгә ашырыла.

9. Вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган жирлек башлыгы Рәис хокукий акты нигезендә жирлек башлыгы вазыйфасыннан баш тарту турында йә жирлек башлыгын отставкага чыгару турындагы карар нигезендә элге хокукий актка яисә суд тәртибендә карарга шикаять биргән очракта, жирлек Советы суд карары закон көченә кәргәнче үз составыннан сайланган жирлек башлыгын сайлау турында карар кабул итәргә хокуклы түгел.

V БҮЛЕК. Авыл жирлеге башкарма комитеты

48 статья. Авыл жирлеге башкарма комитеты

1. Авыл жирлеге башкарма комитеты авыл жирлеге жирле үзидарәсенә башкарма - күрсәтмә органы булып тора.
2. Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районы башкарма комитеты- муниципаль учреждениесе Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеге рәсми исеме.
3. Авыл жирлегенә Башкарма комитеты авыл жирлеге Советына хисап тотә һәм аның ролен контрольдә тотә.
4. Авыл жирлегенә башкарма комитеты авыл жирлеге гербы сурәтләнгән һәм үз исеме булган мөһер, бланклардан тора.
5. Авыл жирлеге башкарма комитеты эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар авыл жирлеге бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

49 статья. Авыл жирлеге башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы авыл жирлеге башлыгы тәкъдиме буенча авыл жирлеге советы тарафыннан раслана.
2. Авыл жирлеге башкарма комитеты структурасына түбәндәгеләр керә: Башкарма комитет житәкчесе - авыл жирлеге башлыгы, Башкарма комитет секретаре, Башкарма комитетның башка вазыйфай затлары.

50 статья. Авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләре

1. Авыл жирлегенә башкарма комитеты:
 - 1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:
 - авыл жирлеге бюджетын тәшкит итә;

- авыл жирлеге бюджетының үтөлешен тээмин итэ, авыл жирлеген социаль-икътисадый үстерү стратегиясен үтэүне оештыра;

- авыл жирлеге бюджетының үтөлеше турында хисап, авыл жирлегенен социаль-икътисадый үсеш стратегиясен үтэү турында хисаплар эзерли;

- авыл жирлегенен икътисады һәм социаль өлкәсе торышын чагылдыра торган статистик күрсәткечләрне жыюны оештыра һәм күрсәтелгән дүүлөт хахимияте органнарына Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә тапшыра;

- авыл жирлегенен транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын һәм таләпләре Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә торган авыл жирлегенен социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын гамәлгә ашыра;

2) авыл жирлеге территориясендә муниципаль милеккә идарә итү, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- авыл жирлегенен муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итэ, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, алардан файдалану, кушу һәм арендау мәсьәләләрен хәл итэ;

- авыл жирлеге Советы карары белән билгеләнә торган очракларда, авыл жирлеге Советының килештерүенә (раславына) муниципаль мөлкәтне читләштерү турында тәкъдимнәр кертә, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында да;

- муниципаль милектәге предприятиеләр, оешмалар белән авыл жирлегенен икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында шартнамәләр төзи; авыл жирлеге территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиеләр төзүгә ярдәм итэ;

- Авыл жирлеге Советы билгеләгән тәртип нигезендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, аларның эшчәнлек максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен финанслауны тээмин итэ, муниципаль учреждениеләрне һәм предприятиеләрне үзгәртеп оештыру һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итэ, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләгән вазыйфасыннан азат итэ;

- муниципаль заказны төзи һәм урнаштыра; муниципаль биремне бюджет һәм автоном муниципаль учреждениеләр тарафыннан үтэүне финанс белән тээмин итэ; авыл жирлеген төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү,

халыкның көнкүреш һәм социаль-мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәт күрсәтү эшләрен башкаруга заказчы булып тора, моның өчен каралган авыл жирлегенең үз матди һәм финанс чараларын кулланып, башка эшләргә башкаруга заказчы булып тора;

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләргә тарифлар һәм, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләр билгели;

- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирә табигать мөхитен саклау өлкәсендә:

- муниципаль милектәге жирләрдән рациональ файдалануны һәм саклауны планлаштыра һәм оештыра;

- авыл жирлегә территориясендә законнарда билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән сатып алу юлы белән, жир кишәрлекләре бирә һәм ала;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, табигатьтән файдалану турындагы законнарны боза торган әйләнә-тирә мөхиткә куркыныч тудыручы предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның гамәлләре турында тиешле органнарга хәбәр итә;

4) транспорт һәм элемент өлкәсендә:

- авыл жирлегә территориясендә эшләүче жәмәгать транспорты маршрутларын, хәрәкәт графигын, тукталыш урыннарын раслый яисә килештерә;

- жәмәгать транспорты тукталышы өчен бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәмин итә;

- халыкны элемент хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

5) авыл хужалыгын һәм эшкуарлыкны үстерү өлкәсендә:

Малая- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру өчен шартлар тудыра;

б) халыкка көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- авыл жирлегә территориясендә физик культураны, мәктәп спортын һәм массакуләм спортны үстерү, авыл жирлегенә рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру өчен шартлар тәмин итә;

– балалар һәм яшьләр белән эшләр чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруда катнаша, яшьләр хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен тәмин итү һәм яклау чараларын эшли һәм гамәлгә ашыра, яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруның төп юнәлешләре буенча муниципаль программалар эшли һәм гамәлгә ашыра, жирлектә яшьләр сәясәтен гамәлгә ашыруны мониторинглауны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

7) торак-коммуналь хужалык һәм төзекләндерү өлкәсендә:

- каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым-аерым жыю) һәм ташу эшчәнлеген оештыруда катнаша;

Транспорт- жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәү, социаль, инженерлык һәм транспорт инфраструктуралары объектларыннан һәм күрсәтелә торган хезмәтләрдән инвалидларның файдалана алуын тәмин итү таләпләрен үтәү, күрсәтелгән кагыйдәләр нигезендә жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру - төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- адреслар бирү, адреслар үзгәртү, аннулирование, урам-юл челтәре элементларына исемнәр бирү (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яисә муниципальара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле эһәмияттәге жирле юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәр бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, аннулировать итү, мәгълүматны дөүләт адреслы реестрында урнаштыру;;

- авыл жирлегә чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, су бирүне, халыкны ягулык белән тәмин итүне Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

- авыл жирлегенә торак пунктлары чикләрендә жирле эһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген оештыра;

- жирлек халкының массакуләм ял итү өчен шартлар тудыра һәм халык күпләп

ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр бие полосаларына ирекле үтеп керүен тәмин итә;

8) гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, Халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә

- жирлек территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары актларының үтәлешен, гражданның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфай затларының, предприятиеләргә, учреждениеләргә, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять бирә;

- жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткөрүне тәмин итә;

- муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, чакыртып алу буенча тавыш бирүне әзерләүне һәм уздыруны оештыру һәм матди-техник тәмин итүне, авыл жирлегә чикләрен үзгәртү, авыл жирлеген үзгәртеп кору мәсьәләләргә буенча тавыш бирүне гамәлгә ашыра;

- жыелышлар, митинглар, урам йөрешләргә, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакүләм иҗтимагый чаралар үткөрүгә бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданның һәм аларның берләшмәләргә ярдәм күрсәтә, халык дружиналары эшчәнлегә өчен шартлар тудыра;

- милләтара һәм конфессиональ татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациягә халыкларының телләрен һәм мәдәниятен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләргә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чараларны тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

- гайлә законнарында билгеләнгән тәртиптә уналты яшькә житкән затларга никахлашуга рөхсәт бирә;

9) мәдәният өлкәсендә:

- мәдәният оешмаларының ялын оештыру һәм халыкны хезмәт күрсәтүләргә белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- авыл жирлеге территориясендә урнашкан муниципаль музейларның эчтәлеген тәэмин итә;

10) авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен башкару өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм алардан тиешенчә файдалануны тәэмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

11) башка вәкаләтләр:

- жирлек башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка төрле тәэмин итүне гамәлгә ашыра;

- жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәэмин итә;

- авыл жирлеге территориясендә үткәрелә торган социаль әһәмиятле һәм башка чараларны (Өлкәннәр һәм инвалидлар декадасы, Жиңү көне һ.б.) оештыра;

- жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары белән жирлек Советы яисә башка жирле үзидарә органнары компетенциясенә кертелгән вәкаләтләрдән тыш, башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет муниципаль районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрне гамәлгә ашыра:

- авыл жирлегенәң музейларын төзи;

- авыл жирлегендә нотариус булмаган очракта, кануннарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнаша;

- авыл жирлеге территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;
- Россия Федерациясә халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм авыл жирлеге территориясендә миллиләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итә;
- авыл жирлеге территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм гамәлгә ашыруда катнаша;
- муниципаль янғын сағын төзи;
- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;
- кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтә;
- 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы “Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында” Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтә;
- гражданнарга социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча торак законнары нигезендә муниципаль торак фондының торак урыннарын бирә;
- «хужасыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне тормышка ашырганда чаралар оештыра»;
- - "Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында" Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыра;
- инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын үстерүгә, адаптив физик культурага һәм жайлашу спортына ярдәм итә;
- - Россия Федерациясенәң “Кулланучылар хокукларын яклау турында” 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыра.

- полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләп торучы хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәр тарафыннан күрсәтелгән вазыйфаны биләү чорында торак урыны бирә;
- алкоголь, наркотик яки башка токсик исерек затларга ярдәм күрсәтә.

3. Жирлекнең башкарма комитеты муниципаль контрольлекне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендә авыл жирлеге башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда дәүләт контроле (күзәтчелеге), муниципаль контроль өлкәсендә бердәм дәүләт сәясәтен гамәлгә ашыруда катнашу;
- 2) муниципаль берәмлек территориясендә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;
- 3) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре әлеге органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә жирлек башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, тикшерүләр оештыру һәм уздыру белән бәйле мөнәсәбәтләргә карата «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

VI БҮЛЕК. БАШКА ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫНЫҢ ҮЗАРА ХЕЗМӘТТӘШЛЕГЕ

51 статья. Жирлек Советының, жирлек башлыгының, жирлек Башкарма комитетының һәм жирлекнең башка жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Уставта билгеләнгән вәкаләтләренә бүлешү нигезендә жирлек Советы, жирлек башлыгы һәм жирлек башкарма комитеты үз вәкаләтләрен мөстәкыйль гамәлгә ашыралар.

2. Жирлек советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты, жирлекнең икътисади һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатыннан, законнарда, әлеге Уставта билгеләнгән формаларда, халык мәнфәгатьләрендә хезмәттәшлек итәргә тиеш.

3. Жирлек Советы һәм жирлекнең Башкарма комитеты кабул ителгән норматив хокукый актларны имзаланган көннән алып жиде көн эчендә бер-берсенә юллы.

5. Жирлек башлыгы, жирлекнең Башкарма комитеты житәкчесе буларак, жирлек Советының хокукый актларын кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турындагы тәкъдим белән жирлек Советына мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

6. Жирлекнең башка жирле үзидарә органнарының үзара эшчәнлегә тәртибе жирлек советы тарафыннан билгеләнә ала.

52 статья. Авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү

Авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын уздыру юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII НЧЕ БҮЛЕК. ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ЭШЧӘНЛЕГЕНЕҢ ГРАЖДАНЛЫК-ХОКУКЫЙ ҺӘМ ФИНАНС НИГЕЗЛӘРЕ

53 статья. Авыл жирлегенәң юридик зат хокукларына ия жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик затның хокуклары белән авыл жирлеге Советы һәм авыл жирлеге башкарма комитеты бирелә.

2. Авыл жирлеге башкарма комитеты структурасы нигезендә авыл жирлеге советы карары буенча юридик зат хокуклары белән авыл жирлеге башкарма комитетының аерым органнарына да бирелергә мөмкин.

54 статья. Авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары, юридик затлар буларак

1. Жирлек башлыгы Жирлек исеменнән мөлкәти һәм башка хокуклар һәм бурычлар алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга мөмкин.

2. Юридик зат хокуклары бирелгән Жирлекнең жирле үзидарә органнары идарә

итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль казна учреждениеләре булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар буларак дәүләт теркәве узарга тиеш.

55 статья. Авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары структурасы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген финанс ягыннан тәмин итү бары тик жирлек бюджетының үз керемнәре хисабына гына гамәлгә ашырыла.

2. Законда, әлеге Уставта, жирлек Советы карарларында каралган очракларда жирлекнең жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар жирлек бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

IX бүлек ЖИРЛЕК БАШЛЫГЫНА ҺӘМ ЖИРЛЕКНЕҢ БАШКА ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНА БИРЕЛӘ ТОРГАН СОЦИАЛЬ ҺӘМ БАШКА ГАРАНТИЯЛӘР

56 статья. Жирлек башлығына һәм жирлекнең башка вазыйфай затларына бирелә торган социаль һәм башка гарантияләр

Жирлек башлығы һәм жирлекнең башка вазыйфай затлары эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре «Муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутаты, Татарстан Республикасында жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай заты вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында» 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм жирлек Советы карарлары нигезендә билгеләнә.

57 статья. Авыл жирлеге Советы депутаты, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенең социаль һәм башка гарантияләре

1. . даими булмаган нигездә эшләүче авыл жирлеге Советы депутатына авыл жирлеге Советы һәм аның органнары утырышларында катнашу вакытына, авыл жирлеге Советы йөкләмәләрен үтәү вакытында гамәлдәге законнарда каралган акчалата компенсация һәм башка түләүләр түләнә..

Үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутатына даими рәвештә эш урынын (вазыйфаларын) саклап калу гарантияләне, аның озынлыгы Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә, бу аена икедән кимрәк һәм алты эш көненнән дә күбрәк булмаска тиеш.

58 статья. Авыл жирлеге башлығының, авыл жирлеге Советы депутатларының кагылыгысызлык гарантияләре

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән жирлек башлығының хокукларын гарантияләү, аларны жинаять яки административ жаваплылыкка тартканда, тоткарлаганда, кулга алуда, тентүдә, сорау алуда, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр башкарганда, шулай ук депутатларга, алар биләгән торак һәм (яки) хезмәт бинасына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларына карата, алар кулланган элемент чараларына, аларга караган документларга карата оператив-эзләү чараларын үткәргәндә, федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә жирлек Советы депутаты әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм аның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән аның вәкаләтләре вакыты чыккач та, жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә шәһәр жирлеге Советы депутаты тарафыннан халык алдында мыскыл итү, яла ягу яки Федераль закон белән каралган башка хокук бозу очраklарына кагылмый.

Х бүлек ЖИРЛЕКНЕҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ ҺӘМ ВАЗЫЙФАИ ЗАТЛАРЫНЫҢ ЖАВАПЛИЛЫГЫ

59 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затларының жаваплылыгы

Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары кануннар нигезендә жирлек халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында жаваплы булалар.

60 статья. Жирлек Советы депутатларының жирлек халкы алдында жаваплылыгы

1. Жирлек Советы депутатларының, шул исәптән авыл жирлеге башлыкларының, жирлек халкы алдында жаваплылыгы, аны сайлаган кешеләрнең ышанычы югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Жирлек халкының ышанычын югалткан жирлек Советы депутаты, шул исәптән жирлек башлығы, әлеге Уставта каралган нигезләр буенча һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

61 статья. Авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдындагы жаваплылыгы

1. Федераль законнар нигезендә жирлек Советының, жирлек башлығының жаваплылыгы, дәүләт алдында, алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Устав бозылган очракта, шулай ук жирлекнең жирле үзидарә

органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмау очрагында тиешле суд карары нигезендә килеп чыга.

2. Жирлек башлыгының, Башкарма комитетның житәкчесенең Жирлек халкы алдында советын күчерү, вазыйфасыннан ваз кичү һәм аны отставкага жиберү нигезләре һәм тәртибе “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнә.

62 статья. Авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдындагы жаваплылыгы

1. Федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә муниципаль вазыйфа биләүче зат, ышаныч югалуга бәйле рәвештә, эштән азат ителергә (вазыйфадан азат ителергә) тиеш:

«1) затның, федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, үзе дә як булып торган яклар конфликтын булдырмау һәм (яисә) жайга салу чараларын кабул итмәве;»;

2) үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләрне тапшырмау, федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, белә торып тулы булмаган белешмәләр тапшыру йә белә торып дәрәс булмаган белешмәләр тапшыру;

3) затның, федераль законда билгеләнгән очраклардан тыш, коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) зат тарафыннан эшкуралык эшчәнлеген гамәлгә ашыру;

5) затның, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительлек яки Күзәтчелек советлары, чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм Россия Федерациясе территориясендә эш итүче башка чит ил коммерцияле булмаган оешмалары һәм аларның структур бүлекчәләре составына керүе.

Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләре конфликтына китерә торган яисә китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килү турында билгеле булган муниципаль вазыйфаны биләүче зат ышанычын югалту белән бәйле рәвештә эштән чыгарылырга (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, шулай ук муниципаль вазыйфаны биләүче зат, федераль законнарда билгеләнгән

очрактардан тыш, яклар аңа буйсынган зат булган мәнфәгатьләр конфликттын катлауландыру һәм (яисә) жайга салу чаралары күрелмәгән очракта.».

63 статья. Физик һәм юридик затлар алдында авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының жаваплылығы

Авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының һәм жирле үзидарә органнарының вазыйфаи затларының физик һәм юридик затлар алдында жаваплылығы федераль кануннарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

XI БҮЛЕК. ЖИРЛЕКНЕҢ МУНИЦИПАЛЬ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫ

64 статья. Авыл жирлегенә муниципаль хокукий актлары системасы

1. Авыл жирлегенә муниципаль хокукий актлары системасына түбәндәгеләр керә:

1) авыл жирлеге уставы, жирле референдумда (гражданнар жыенында) кабул ителгән хокукий актлар;

2) авыл жирлеге Советының норматив һәм башка хокукий актлары;

3) әлеге Уставта каралган авыл жирлеге башлығының, башкарма комитетның һәм жирле үзидарәнең башка органнарының һәм вазыйфаи затларының норматив һәм башка хокукий актлары.

2. Авыл жирлеге уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукий актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм авыл жирлегенә бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукий актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукий актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфаи затлары кабул иткән муниципаль хокукий актлар авыл жирлегенә бөтен территориясендә һичшиксез үтәлергә тиеш.

4. Муниципаль хокукий актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукий актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән очракта йә күрсәтелгән органнарының яисә вазыйфаи затларның - жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының вәкаләтләре исемлеге үзгәргән очракта, муниципаль хокукий актны гамәлдән чыгару яисә туктатып тору вакытына

тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлештә - Россия Федерациясе дәүләт хакимиятенен вәкаләтле органы тарафыннан туктатылырга мөмкин.

5. Норматив характердагы булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы аны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәненең вазыйфаи заты тарафыннан Россия Федерациясе Президенты каршындагы эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкиленең эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкиле тарафыннан бирелгән тиешле күрсәтмә алынган очракта кичекмәстән туктатылып тора.¹ Алынган күрсәтмәне үтәү турында Жирлек Башкарма комитеты яисә жирле үзидарәненең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе Рәисе каршындагы Эшкуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә өч көн эчендә, ә Жирлек Советы - алар карар кабул иткән көннән алып өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

65 статья. Авыл жирлеге гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерүе белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне турыдан-туры авыл жирлеге халкы тарафыннан хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерүе белән гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр жирлектә яшәүчеләргә турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый акт кабул итү (бастырып чыгару) таләп ителсә, компетенциясенә күрсәтелгән актны кабул итү (бастырып чыгару) кәргән жирлек жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәсенен вазыйфаи заты референдумда кабул ителгән карар үз көченә кәргән көннән соң 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны әзерләү һәм (яисә) кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерүе юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу авыл жирлеге башлыгын чакыртып алу яисә авыл жирлеге Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез була.

66 статья. Авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләре эчтәлегә

1. Авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләре авыл жирлеге советы тарафыннан раслана.

2. Авыл жирлеге территориясен төзеклэндерү кагыйдэләре түбәндәге мәсьәләләрне жайга сала ала:

1) гомуми файдаланудагы территорияләрне тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның фасад һәм киртәләү конструкцияләренең тышкы төре;

3) төзеклэндерү элементларын проектлау, урнаштыру, тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрен башкарганнан соң;

4) авыл жирлеге территориясен яктыртуны оештыру, биналарның, корылмаларның архитектур яктыртуын да кертеп;

5) жирлек территориясен яшеллэндерүне оештыру, шул исәптән торак пунктлар чикләрендә урнашкан газоннарны, чәчәк түтәлләрен һәм үлән үсемлекләре биләгән башка территорияләрне төзү, карап тоту, торгызу һәм саклау тәртибен дә кертеп;

6) авыл жирлеге территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, вывескалар белән күрсәткечләр урнаштыру;

7) балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны, парковкаларны (парковка урыннарын), кече архитектура рәвешләрен урнаштыру һәм тоту;

8) жәяүлеләр өчен коммуникацияләр, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаklar оештыру;

9) күрсәтелгән территориядә инвалидларның һәм халыкның башка аз мобильле төркемнәренең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итү максатларында авыл жирлеге территориясен төзеклэндерү;

10) авыл жирлеге территориясен, шул исәптән кышкы чорда, жыештыру;

11) яңгыр сулары агып төшүне оештыру;

12) жир эшләрен уздыру тәртибе;

13) биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның, жир кишәрлекләренең (милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларының (мондый йортлар чикләре буенча төзелмәгән жир кишәрлекләре милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларынан тыш) тирә-юнь территорияләрен карап тотуда катнашу;;

14) Татарстан Республикасы Законында билгелэнгән тәртип нигезендә тирә-юнь территорияләре чикләрен билгеләү;;

15) жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү;

16) жирлек территориясен төзекләндерү чараларын гамәлгә ашыруда гражданнарның һәм оешмаларның катнашу тәртибе;

67 статья. Авыл жирлеге жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары кабул итә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Авыл жирлеге жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары үзләренә йөклэнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

1) Авыл жирлеге Советы - авыл жирлеге Советы карары;

2) авыл жирлеге башлыгы - авыл жирлеге Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча карарлар һәм боерыклар, жирлек башкарма комитеты карары һәм күрсәтмәләре;

2. Жирлек жирле үзидарәсенен башка вазыйфай затлары әлеге Уставта, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль норматив хокукый актларда билгелэнгән үз вәкаләтләре чикләрендә күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

68 статья. Авыл жирлегенен муниципаль хокукый актларын әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары авыл жирлеге башлыгы, авыл жирлеге Советы депутатлары, Прокурор, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре тарафыннан кертелергә мөмкин.

2. Прокурор, үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү кирәклеген билгеләгәндә, муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, гамәлдән чыгару яисә кабул итү турында тәкъдимнәр кертергә хокуклы.

3. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга теркәлө торган документларның исемлеге һәм формасы тиешенчә авыл жирлеге Советы Регламенты һәм авыл жирлеге башлыгы тарафыннан билгеләнә.

69 статья. Авыл жирлеге Советының хокукый актлары

1. Жирлек Советы үз компетенциясенә федераль законнар, Татарстан

Республикасы законнары, Устав тарафыннан кертелгән мәсьәләләр буенча жирлек территориясендә башкару өчен мәжбүри булган кагыйдәләргә билгели торган карарлар, жирлек башлыгын отставкага чыгару турында карар, шулай ук жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре һәм федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлегә Устав тарафыннан үз компетенциясенә кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Жирлек территориясендә үтәү өчен мәжбүри булган кагыйдәләргә билгели торган жирлек Советы карарлары, әгәр федераль законнарда башкасы билгеләнмәгән булса, жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирле салымнарны һәм җыямнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм юкка чыгаруны, жирлек бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тоткан жирлек Советы карарлары жирлекнең башкарма комитеты җитәкчесе инициативасы буенча яисә аның бәяләмәсе булганда гына жирлек Советы каравына кертелгән мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә аларга шәһәр жирлегә Советы Регламентында билгеләнгән тәртиптә утыз көн эчендә шәһәр жирлегә Советына тапшырыла.

4. Жирлек Советы карарлары жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән көннән өч көн эчендә имзалана һәм алар әлегә Уставта билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

70 статья. Авыл жирлегә башлыгының хокукый актлары

Жирлек башлыгы кануннарда, әлегә Уставта, жирлек Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләргә чикләрендә жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча, шулай ук аның вәкаләтләренә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон һәм башка федераль законнар нигезендә жирлек Уставы тарафыннан кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара.

Жирлек башлыгы федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, әлегә Уставта, жирлек Советының норматив хокукый актларында билгеләнгән үз вәкаләтләргә чикләрендә жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча башкарма комитетның карарларын, шулай ук жирлек Башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәсен чыгара.

71 статья. Муниципаль норматив хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка җиткерү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

11. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагыла торган муниципаль норматив хокукый актлар, гамәлгә куючысы муниципаль берәмлек булган оешмаларның хокукый статусын билгели торган муниципаль норматив хокукый актлар, шулай ук жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган килешүләр рәсми игълан ителгәннән соң үз көченә керә.

2. Муниципаль норматив хокукый актларны, шул исәптән жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүне игълан итүне гамәлгә ашыру:

1) Тулы текстны Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында рәсми бастырып чыгару (Массакүләм мәгълүмат чараларын теркәү турында таныклык 77-60244 номерлы федераль хезмәт тарафыннан бирелгән 17.12.2014 Элемтә өлкәсендә күзәтчелек буенча, мәгълүмати технологияләр һәм массакүләм коммуникацияләр (Роскомнадзор) федераль хезмәте тарафыннан, яки Лаеш муниципаль районының «Камская новь» ("Кама ягы") газетасында (Элемтә, мәгълүмати технологияләр һәм массакүләм коммуникацияләр өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең ТР буенча идарәсе № ТУ16-01035 номеры. 16.05.2013).

2) Державино авыл жирлегенең «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында <http://laishevo.tatarstan.ru> веб-адресы буенча урнаштыру.

3) Лаеш районы, Державино авылы, Жәббаров ур., 39 йорт адресы буенча урнашкан мәгълүмат стендларында урнаштыру

3. Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталына гражданнарның файдалана алуын тәмин итү өчен «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникацион челтәренә түбәндәге адреслар буенча тоташтыру пунктлары гамәлдә: Лаеш районы, Державино авылы, Жәббаров ур., 39 йорт

4. Жирле үзидарә органнары арасында төзелә торган муниципаль норматив хокукый актлар, килешүләр аларны имзалаган көннән алып 10 көн эчендә, таратуы федераль закон белән чиклэнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлардан яисә аларның аерым нигезләмәләреннән тыш, халыкка игълан ителә.

5. Салымнар һәм җыемнар турында Державино авыл жирлегенең норматив хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

6. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелмәгән муниципаль хокукый актлар имза салынган көннән үз көченә керә, әгәр актың үзе тарафыннан башкасы билгеләнмәгән булса.

8. «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә тиешле сайтларның доменнарын һәм муниципаль хокукый актларны, шул исәптән жирле үзидарә органнары арасында төзелгән килешүләрне, халыкка игълан итү (рәсми бастырып чыгарудан тыш) гамәлгә ашырыла торган массакүләм мәгълүмат чаралары буларак аларны теркәү турындагы белешмәләрне күрсәтеп, вакытлы матбугат басмалары, челтәр басмалары исемлеге район Башлыгының хокукый актын бастырып чыгару юлы белән гомуми игътибарга житкерелә.».

72 статья. Авыл жирлегенә муниципаль хокукый актларын гамәлдән чыгару һәм аларның гамәлдә булуын туктатып тору

4. Муниципаль хокукый актлар юкка чыгарылырга яисә аларның гамәлдә булуы тиешле муниципаль хокукый актны кабул иткән (чыгарган) жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан, мондый органнар яисә тиешле вазыйфалар бетерелгән очракта йә күрсәтелгән органнарның яисә вазыйфаи затларның - жирле үзидарә органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затларының вәкаләтләре исемлеге үзгәргән очракта, муниципаль хокукый актны гамәлдән чыгару яисә туктатып тору вакытына тиешле муниципаль хокукый актны кабул итү (бастырып чыгару) кертелгән, шулай ук суд тарафыннан; ә жирле үзидарә органнары тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала торган өлешендә - Россия Федерациясә дәүләт хакимиятенәң вәкаләтле органы (Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенәң вәкаләтле органы) тарафыннан (Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органы) үзгәртелергә мөмкин.

Норматив характерга ия булмаган муниципаль хокукый актның гамәлдә булуы, Эшқуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясә Президенты каршындагы вәкаләтле вәкиленәң Эшқуарлар хокукларын яклау буенча Россия Федерациясә законнары нигезендә бирелгән тиешле күрсәтмәне алган очракта, жирле үзидарә органы яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи заты тарафыннан кичекмәстән туктатыла. Бирелгән күрсәтмәненәң үтәләше турында жирле үзидарәнең башкарма-боеру органнары яисә жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясә Президенты каршындагы Эшқуарлар хокукларын яклау буенча вәкаләтле вәкилгә - өч көн, ә жирле үзидарәнең вәкиллеке органнарына алар карар кабул иткән көннән өч көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә тиеш.

2. "Лаеш муниципаль районы" муниципаль берәмлегенәң һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренәң территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы 28-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы карары буенча муниципаль берәмлек статусын билгеләү турында яна закон үз көченә кергәнчә гамәлгә яраксыз дип тану суд тәртибендә күрсәтелгән муниципаль берәмлекненәң суд карары закон көченә

кергәнче кабул ителгән муниципаль хокукый актларын гамәлдә түгел дип тану яисә муниципаль хокукый актларның күрсәткечләрен юкка чыгару өчен нигез була алмый.

ХII БҮЛЕК. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНЕҢ ИКЪТИСАДЫЙ НИГЕЗЕ

73 статья. Авыл жирлегенең икътисадый нигезе

1. Авыл жирлегенең икътисадый нигезен муниципаль милектәге авыл жирлеге мөлкәте, авыл жирлеге бюджеты акчалары, шулай ук авыл жирлегенең мөлкәти хокуклары тәшкил итә.

74 статья. Авыл жирлегенең муниципаль мөлкәте

1. Авыл жирлеге милкендә булырга мөмкин:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү өчен билгеләнгән милек;

2) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнгән очракларда жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, шулай ук «жирле үзидарә оешмасының гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясындагы 4 өлешендә каралган тәртиптә жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт Россия Федерациясендә үзидарәләр";

3) жирлекнең, муниципаль хезмәткәрләренң, муниципаль предприятиеләренң һәм учреждениеләренң жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары эшчәнлеген тәмин итү өчен Жирлек Советының норматив хокукый актлары нигезендә билгеләнгән мөлкәт;

4) жирле үзидарә органы тарафыннан федераль законнар белән хәл ителгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14 статьясындагы 3 һәм 4 өлешләре, 16 статьясындагы 3 өлеше, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 17 статьясындагы 1 һәм 1.1 өлешләре нигезендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт.

2. Авыл жирлеге милкендә авыл жирлекләренең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле башка мөлкәт булырга мөмкин.

**75 статья. Авыл жирлегенә муниципаль мөлкәтә биләү, аннан
файдалану һәм аның белән эш итү**

1. Жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясә Конституциясә, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган жирлек жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә жирлек исеменнән муниципаль мөлкәткә мөстәкыйль ия булалар, файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясә дәүләт хакимияте органнарына, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренең жирле үзидарә органнарына вакытлыча яисә даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә башка килешүләр кылырга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары Россия Федерациясә Хөкүмәте вәкаләт биргән башкарма хакимиятнең федераль органы билгеләгән тәртиптә муниципаль мөлкәт реестрларын алып баралар.

**76 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык
жәмгыятьләре**

1. Авыл жирлеге муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне төзәргә, үзгәртеп корырга һәм бетерәргә, хужалык жәмгыятьләре төзүдә, шул исәптән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара оешмалар төзүдә катнашырга мөмкин. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр эшчәнлегенә максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, әлегә предприятие һәм учреждение житәкчеләрен вазыйфага билгели һәм вазыйфадан азат итә, аларның эшчәнлегә турында хисапларны әлегә Уставта һәм муниципаль хокукый актларда каралган тәртиптә тыңлай.

3. Авыл жирлегенә жирле үзидарә органнары авыл жирлеге исеменнән муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияле жавап бирәләр һәм федераль законда билгеләнгән очрақларда һәм тәртиптә аларны үтәүне тәмин итәләр.

4. Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы Россия Федерациясе Хөкүмәте вәкаләт биргән федераль башкарма хакимият органы билгеләгән тәртиптә муниципаль мөлкәт реестрын алып бара.

77 статья. Авыл жирлегенең муниципаль милкен хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары

1. Муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә авыл жирлеге Советы карарлары белән билгеләнә.
2. Муниципаль мөлкәттән файдаланудан һәм хосусыйлаштырудан керемнәр авыл жирлеге бюджетына керә.

78 статья. Авыл жирлегенең жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Авыл жирлегенең жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре, кануннарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

ХІІІ бүлек ЖИРЛЕКНЕҢ ФИНАНС НИГЕЗЕ

79 статья. Авыл жирлеге бюджеты

1. Авыл жирлегенең үз бюджеты бар.
2. Авыл жирлеге бюджеты авыл жирлеге Советының муниципаль норматив хокукый акты рәвешендә әзерләнә һәм раслана.
3. Авыл жирлеге бюджетында авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга жибәрелә торган керемнәр һәм авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тәмин итү өчен бирелгән субвенцияләр, шулай ук күрсәтелгән керемнәр һәм субвенцияләр исәбеннән авыл жирлеге бюджетының тиешле чыгымнары аерым-аерым карала.
4. Авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары федераль законнарда һәм алар нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә федераль дәүләт хакимияте органнарына һәм

(яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарына авыл жирлеге бюджетының үтәләше турындагы хисапларны тапшыра.

80 статья. Авыл жирлегендә бюджет процессы

1. Авыл жирлеге бюджетын төзү, раслау, үтәү һәм аның үтәләшен тикшереп тору авыл жирлегенәң жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла. Жирлек бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Авыл жирлеге бюджеты проекты, авыл жирлеге Советының авыл жирлеге бюджетын раслау турындагы карары, аның үтәләше турында еллык хисап, авыл жирлеге бюджетын үтәү барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре саны турында квартал саен белешмәләр, аларның хезмәте өчен түләүгә факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Авыл жирлеге бюджеты проекты өч елга (чираттагы финанс елы һәм план чоры) төзелә һәм раслана.

4. Авыл жирлегенәң чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты проекты авыл жирлегенәң чыгым йөкләмәләрен финанс белән тәмин итү максатларында авыл жирлегенәң социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төзелә.

5. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәп кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге устав нигезендә жирлек башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

6. Авыл жирлеге бюджеты проектын чираттагы финанс елына һәм план чорына төзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының Россия Федерациясе Федераль Собраниесенә юлламасының Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган нигезләмәләре турында;

- Татарстан Республикасы Дәүләт Советына Рәис юлламасы;

- Россия Федерациясенәң милли үсеш максатларын һәм гавами хакимият органнары эшчәнлегенәң аларга ирешү юнәләшен билгели торган документлар;

- бюджет сәясәтенәң төп юнәлешләре һәм авыл жирлегенә салым сәясәтенәң

төп юнәлешләре;

- авыл жирлегенең социаль-икътисадый үсеш фаразын;

- озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразы проекты);

- дәүләт һәм муниципаль программаларда, дәүләт һәм муниципаль программалар проектларында, күрсәтелгән программаларга үзгәрешләр проектларында;

- Россия Федерациясенең милли үсеше максатларын һәм халыкка ачык хакимият органнары эшчәнлегенең аларга ирешү юнәлешен билгеләүче документлар;

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты турындагы карарда бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет кытлыгы, шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законнарында, жирлек Советының муниципаль хокукий актларында билгеләнгән башка күрсәткечләр (бюджет турындагы карардан тыш) керә торган бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш.

8. Авыл жирлеге бюджеты турында карар белән составы Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә кабул ителгән, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары, район Советы карарлары нигезендә кабул ителгән күрсәткечләр раслана.

9. Авыл жирлегенең чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджеты турында карар проекты расланган бюджетның план чоры параметрларын үзгәртү һәм бюджет проектының икенче ел план чоры параметрларын өстәү юлы белән раслана.

Авыл жирлеге бюджеты турында карар проекты чираттагы финанс елына һәм план чорына расланган план чоры бюджеты күрсәткечләрен төгәлләштерә һәм төзелә торган бюджетның планлаштырылган чорының икенче елы күрсәткечләрен раслый.

Расланган авыл жирлеге бюджеты параметрларын төгәлләштерү түбәндәгеләрне күз алдында тоту:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты турында карар проектын карау предметы булган күрсәткечләрен төгәлләштерүне раслау;

- авыл жирлеге бюджеты чыгымнарының ведомство структурасының расланган күрсәткечләрен арттыруны яисә киметүне раслау йә ана авыл жирлеге бюджеты

чыгымнарының өстәмә максатчан статьялары һәм (яисә) төрләрә буенча бюджет ассигнованиеләрен кертү.

10. Авыл жирлеге бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге Советына түбәндәгеләр тапшырыла:

- чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлегенәң бюджет һәм салым сәясәтенәң төп юнәлешләре;

- агымдагы финанс елы чорында авыл жирлегенәң социаль-икътисадый үсешенә якынча йомгаклар һәм агымдагы финанс елында авыл жирлегенәң социаль-икътисадый үсешенәң көтелгән нәтижәләре;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлегенәң социаль-икътисадый үсеш фаразын;

- чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджетының төп характеристикаларын фаразлау (керемнәрнең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет дефициты);

- авыл жирлеге бюджеты проектына аңлатма язуы;

- бюджетара трансфертларны бүлүнең методикалары (методикалары проектлары) һәм исәпләре;

- чираттагы финанс елы ахырына һәм план чорының һәр елы ахырына муниципаль бурычның югарыгы чиге;

- агымдагы финанс елына бюджетның көтелгән үтәлешен бәяләү;

күрсәтелгән органнарның күрсәтелгән бюджет сметаларына карата авыл жирлегенәң башкарма комитеты белән каршылыклар килеп чыккан очракта бирелә торган бюджет сметалары проектлары;

- Россия Федерациясә Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында һәм әлегә Устав тарафыннан билгеләнгән башка документлар һәм материаллар.

Бюджет турында карар проектына бюджет ассигнованиеләрен муниципаль программалар һәм эшчәнлекнең программада каралмаган юнәлешләре буенча бүлү бюджеты турында карар кабул ителгән очракта, муниципаль программалар паспорты бирелә.

Бюджет турында карар проектын да бюджет чыгымнары классификациясенәң

бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү кушымтасы булмаса, бюджет чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү белән кушымта бюджет турындагы карар проектына кушымталар составына кертелә.

11. Чираттагы финанс елына һәм план чорына жирлек бюджеты проектын төзү Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан гамәлгә ашырыла.

12. Авыл жирлегенә башкарма комитеты авыл жирлеге Советы каравына чираттагы финанс елына һәм план чорына авыл жирлеге бюджеты турында карар проектын ағымдагы елның 15 ноябреннән дә соңга калмыйча кертә.

13. Жирлек бюджеты турындагы карар проектын карау һәм жирлек Советының муниципаль норматив хокукый акты белән билгеләнгән раслау тәртибе бюджет турындагы карарның чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан үз көченә керүен, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 1841 статьясы нигезендә күрсәткечләрне һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

14. Жирлек бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм (яисә) жирлек бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елның 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Авыл жирлеге бюджеты турындагы карар билгеләнгән тәртиптә имза салынганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

15. Авыл жирлегенә жирле үзидарә органнары авыл жирлеге бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, муниципаль бурыч дефициту, күләме һәм структурасы күләмен, авыл жирлегенә бюджет йөкләмәләрен үтәүне Татарстан Республикасы законнарының һәм билгеләнгән федераль законнарны үтәүне тәмин итә.

16. Авыл жирлеге бюджеты керемнәре Россия Федерациясенә бюджет законнары, салымнар һәм җыемнар турындагы законнар һәм башка мәҗбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә төзелә.

17. Жирлек бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәешләрдә гамәлгә ашырыла.

18. Дәүләт хакимиятенен федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга авыл жирлеге бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

19. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

81 статья. Авыл жирлегенен муниципаль ихтыяжларын тәмин итү өчен сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар "Дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алулар өлкәсендә контракт системасы турында" 2013 елның 05 маендагы 44-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Россия Федерациясенен башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу авыл жирлеге бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

82 статья. Авыл жирлеге гражданның үзара салым акчалары

1. Гражданның үзара салым акчалары дигәндә гражданның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләренә хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түләүләре аңлашыла. Гражданның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме авыл жирлегенен барлык халкы өчен (авыл жирлеге составына керә торган торак пункт) бертигез дәрәжәдә билгеләнә, моңа авыл жирлегендә яшәүчеләренен гомуми санының (авыл жирлеге составына керә торган торак пунктның) 30 процентыннан артмаган һәм алар өчен түләүләр күләме киметелгә мөмкин булган аерым категорияләрдәге гражданны керми.

Өлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер тапкыр бирелә торган түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләре жирле референдумда хәл ителә, ә «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясындагы 1 өлешенен 4.1 пункттында, гражданны жыенында каралган очракларда.

83 статья. Авыл жирлегенен муниципаль алынмалары (муниципаль бурычы)

Жирлек муниципаль бурычларны, шул исәптән муниципаль кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән, Россия Федерациясе Бюджет кодексына һәм торак

пунктның Жирлек уставына ярашлы рәвештә башкарырга хокуклы.

2. Авыл жирлеге исеменнән муниципаль алынмаларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә Жирлекнең башкарма комитетына карый.

84 статья. Авыл жирлегенен жирле бюджетын үтәү

1. Жирлекнең жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Авыл жирлеге бюджеты кассаның бердәмлеге һәм чыгымнарның бирелгәнлеге нигезендә башкарыла.

3. Авыл жирлеге бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, авыл жирлеге бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Авыл жирлеге бюджетын үтәү авыл жирлегененң жыелма бюджет язмасы һәм авыл жирлегененң касса планы нигезендә оештырыла.

85 статья. Бюджет хисабы. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында еллык хисап

1. Авыл жирлегененң бюджет хисабы еллык.

2. Авыл жирлегененң бюджет хисабы тиешле бюджет акчалары баш администраторларының жыелма бюджет хисабы нигезендә авыл жирлегененң башкарма комитеты тарафыннан төзелә.

3. Авыл жирлеге бюджетының үтәлеше турында еллык хисап авыл жирлеге Советы карары белән расланьрга тиеш.

4. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында еллык хисап, аны авыл жирлеге Советына тәкъдим иткәнче, төп бюджет акчалары администраторларының бюджет хисапларына тышкы тикшерүне һәм авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә эзерләүне үз эченә алган тышкы тикшерү узарга тиеш.

Авыл жирлеге советы мөрәжәгате буенча "Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Державино авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

5. Авыл жирлегенң башкарма комитеты авыл жирлеге бюджетының үтәлеше турында быелның 1 апреленнән дә соңга калмыйча аңа бәяләмә әзерләү өчен хисап бирә. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында еллык хисапка бәяләмә әзерләү бюджет акчалары баш администраторларының еллык бюджет хисабының еллык бюджет тикшерүе күрсәткечләре нигезендә 1 айдан артмаган срокта үткәрелә.

6. Авыл жирлеге бюджетының үтәлеше турында еллык хисапка Бәяләмә Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Контроль-хисап палатасы тарафыннан авыл жирлеге Советына бер үк вакытта авыл жирлеге башкарма комитетына юллама белән тапшырыла.

7. Ел саен, агымдагы финанс елның 1 маеннан да соңга калмыйча, авыл жирлеге башкарма комитеты авыл жирлеге Советының хисап финанс елында авыл жирлеге бюджетын үтәү турында карар проекты, авыл жирлеге бюджетының авыл жирлеге бюджетын үтәү турында башка бюджет хисабы проекты һәм Россия Федерациясе бюджет законнарында каралган башка документлар белән авыл жирлеге бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны авыл жирлеге Советына тапшыра.

8. Авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны карау нәтижәләре буенча авыл жирлеге Советы авыл жирлеге бюджеты үтәлеше турында еллык хисапны раслау яисә кире кагу турында карар кабул итә.

Жирлек Советы тарафыннан жирлек бюджетының үтәлеше турында еллык хисап кире кагылган очракта, ул күрсәткечләргә дәрәжә чагылдырмау яисә тулысынча кире кагу фактларын бетерү һәм 1 айдан артмаган срокка кабат тапшыру өчен кайта.

9. Жирлек бюджеты үтәлеше турындагы карар белән, жирлек бюджеты керемнәренң, чыгымнарының һәм дефицитының гомуми суммасы күрсәтелеп, хисап финанс елы өчен жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап раслана.

Хисап финанс елында авыл жирлеге бюджетының үтәлеше турында авыл жирлеге Советы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

- бюджетлар керемнәре классификациясе кодлары буенча авыл жирлеге бюджеты керемнәре;

авыл жирлеге бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча авыл жирлеге бюджеты чыгымнарын;

- бюджетлар чыгымнары классификациясенң бүлекләре һәм бүлекчәләре

буенча авыл жирлеге бюджеты чыгымнары;

- бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча авыл жирлеге бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары.

86 статья. Авыл жирлегенең муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле гавами норматив йөкләмәләрне һәм физик затларга Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан башка түләүләр буенча йөкләмәләрне, шулай ук бюджеттан акчалар бирү турында дәүләт (муниципаль) контрактлары, шартнамәләр (киләшүләр) шартларын үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

2. Тышкы муниципаль финанс контроле Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлегенә булып тора.

3. Эчке муниципаль финанс контроле Федераль казначылыкның, Татарстан Республикасы Лаеш муниципаль районының Финанс-бюджет палатасының контроль эшчәнлегенә булып тора.

4. Авыл жирлегенең жирле бюджетын үтәү процессында бюджет хокук бозуларын кисәтү һәм кисәтү максатларында башлангыч контроль гамәлгә ашырыла.

5. Алдагы контроль аларны үтәүнең законлылыгын, исәпкә алуның һәм хисаплылыкның дөреслеген билгеләү максатларында авыл жирлеге бюджетын үтәү нәтижәләре буенча гамәлгә ашырыла.

XIV БҮЛЕК. АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ УСТАВЫН КАБУЛ ИТҮ. ӘЛЕГЕ УСТАВКА ҮЗГӘРЕШЛӘР КЕРТҮ ТӘРТИБЕ

87 статья. Авыл жирлеге Уставы проектыን эзерләү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл жирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында авыл жирлеге Советы карары проекты авыл жирлеге башлыгы, авыл жирлеге Советы депутатлары, территорияль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре тарафыннан авыл жирлеге Советына кертелә ала.

2. Авыл жирлеге Уставы проекты, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проекты эзерләү өчен авыл жирлеге Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар

чакырылырга мөмкин.

3. Авыл жирлеге уставы проекты, авыл жирлеге уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты, авыл жирлеге Уставын кабул итү турындагы мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында мәсьәләне карау көненә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, күрсәтелгән Устав проекты, күрсәтелгән муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданнарның аны тикшерүдә катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка житкерү) белән рәсми бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш. Авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу тәртибен, шулай ук авыл жирлеге Уставына әлеге норматив хокукый актларга туры китерү максатларында Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, устав (устав) яисә Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл торгызу рәвешендә үзгәрешләр кертелгәндә гражданнарның шул хакта фикер алышуда катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Авыл жирлеге уставы проекты буенча, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында авыл жирлеге Советы карары нигезендә, аларны карау алдыннан авыл жирлеге Советы утырышында әлеге Устав нигезендә гавами тыңлаулар уздырыла, Уставка үзгәрешләр Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, конституция (устав) яисә Татарстан Республикасы законнары нигезләмәләрен төгәл торгызу рәвешендә әлеге Уставны шушы норматив хокукый актларга туры китерү максатларында кертелү очраklarыннан тыш.

5. Авыл жирлеге Уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү әлеге закон актларында билгеләнгән вакытта гамәлгә ашырыла. Федераль законда, Татарстан Республикасы законында күрсәтелгән срок билгеләнмәгән очракта, жирлек Уставын федераль законга, Татарстан Республикасы законына туры китерү срогы тиешле федераль законның, Татарстан Республикасы законының үз көченә керү датасын, муниципаль хокукый акт проектын рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм гавами тыңлауларда аның буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу, жирлек Советы утырышларының чиратлылыгы, мондый муниципаль хокукый актны дәүләт теркәве һәм рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) срокларын исәпкә алып билгеләнә һәм, кагыйдә буларак, алты айдан артмаска тиеш.

6. Авыл жирлеге Уставын авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый акт белән яна редакциядә язу рөхсәт ителми. Бу очракта авыл жирлегенә яңа Уставы кабул ителә, ә элек гамәлдә булган авыл жирлеге Уставы һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актлар яңа Устав үз көченә кертгән көннән үз көчләрен

югалткан дип таныла.

88 статья. Авыл жирлеге Уставын кабул итү, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Авыл жирлеге Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын карау авыл жирлеге Советы Регламенты нигезендә кимендә ике укуда гамәлгә ашырыла.

2. Жирлек Уставы проектын, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектын беренче укылышта кабул иткәннән соң әлеге проект жирлек башлығы тарафыннан жирлек Советы депутатларына, хокук чыгару инициативасы хокукына ия башка субъектларга төзәтмәләр кертү өчен жиберелә.

3. Авыл жирлеге уставы, авыл жирлеге Советының Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары күпчелек тарафыннан авыл жирлеге Советы депутатларының билгеләнгән санының өчтән ике өлешенә кабул ителә.

89 статья. Авыл жирлеге Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында карар

1. Авыл жирлеге Уставы, әлеге Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында жирлек Советы карары кабул ителгәннән соң, федераль законда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә алу өчен, жирлек башлығы тарафыннан муниципаль берәмлекләрнең уставларын теркәү өлкәсендә федераль башкарма хакимият органының территориаль органына жиберелә.

2. Жирлек Уставы, жирлек Советының әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карары аларны дәүләт теркәвенә алганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш һәм аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкергәннән) соң үз көченә керә.

Авыл жирлеге башлығы муниципаль берәмлекнең теркәлгән уставын, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль хокукый актны, муниципаль берәмлек уставы, муниципаль берәмлек уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль хокукый акт хакында "Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында" 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган бөлешмәләргә Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына кертү турында хәбәр ителгән көннәнжиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкерәргә) тиеш.

**Башлык-Татарстан Республикасы
Лаеш муниципаль районы Державино
авыл жирлеге Советы рәисе**

И.И.Камалиева